

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Covid-19 a newidiadau cyflogaeth yng Nghymru

Yr hyn a wyddwn am effeithiau yn awr ac yn y dyfodol

Cathrine Winding, Christian Heathcote-Elliott a Dr Ciarán Humphreys

© 2021, Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru. Gellir atgynhyrchu deunydd yn y ddogfen hon o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (OGL) www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/ ar yr amod ei fod yn cael ei wneud yn gywir ac nad yw'n cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid nodi cydnabyddiaeth i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru. Mae'r hawlfraint yn y trefniant teipograffyddol, y dyluniad a'r cynllun yn perthyn i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

ISBN: 978-1-78986-154-356

Sylwer: ceisiwyd caniatâd i atgynhyrchu graffiau a siartiau o adroddiadau sefydliadau eraill.

Diolch i Benjamin Gray ac Andrea Parr am eu hadborth defnyddiol ar ddrafft yr adroddiad hwn.

Noder: Mae V4.0 wedi cael ei ddiweddarau i fynd i'r afael â'r gwallau canlynol yn V3.0: i) cynyddodd y gyfradd ddiweithdra o 3.2% yn Ch1 i 4.4% yn Ch4 yn 2020 a ii) y cynnydd yn y menywod ifanc sydd yn dal mewn addysg yw 3 pwynt canran ac mae'n cyfeirio at Ch2 a Ch3.

CYNNWYS

CRYNODEB.....	5
CYN Y PANDEMIG	5
EFFEITHIAU CYFREDOL	5
EFFEITHIAU YN Y DYFODOL.....	6
1 CYFLWYNIAD	8
1.1 Cyd-destun economaidd Cymru	8
1.2 COVID-19 ac economi Cymru.....	12
2 NOD Y GWAITH	13
3 CWMPAS.....	13
4 DULL GWEITHREDU.....	14
5 CANFYDDIADAU	14
6 EFFEITHIAU CYFREDOL	15
6.1 Sectorau	15
6.2 Daearyddiaeth	21
6.3 Poblogaethau	24
6.3.1 Oedran.....	24
6.3.2 Rhywedd	30
6.3.3 Ethnigrwydd.....	31
6.3.4 Poblogaethau ag anableddau.....	33
6.4 Incwm a thlodi	34
6.5 Mynediad at waith da/teg	38
7 EFFEITHIAU YN Y DYFODOL	41
7.1 Sectorau	42
7.2 Daearyddiaeth a phoblogaethau	43
7.3 Incwm a thlodi.....	44
7.4 Ymatebion a argymhellir.....	44
8 BYLCHAU YN YR WYBODAETH BRESENNOL AC ANSICRWYDD	45
9 CASGLIADAU	46
10 FFYNONELLAU	47
11 ATODIAD TECHNEGOL	57
11.1 Dull gweithredu.....	57
11.2 Ffynonellau.....	57
11.3 Meini prawf cynnwys / hepgor.....	59
11.4 Asesiad ansawdd o lenyddiaeth lwyd.....	61

11.5 Cyfyngiadau	61
11.6 Rhestr termau.....	62
12 ATODIAD TECHNEGOL 2 – TABLAU	63

Crynodeb

Mae'r adroddiad hwn yn disgrifio'r hyn sy'n hysbys am effeithiau posibl newidiadau cyflogaeth sy'n gysylltiedig â COVID-19 yng Nghymru, ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. Dyfeisiwyd dull systematig o adolygu llenyddiaeth lwyd, llenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a llenyddiaeth cyn ei chyhoeddi yn seiliedig ar ddeunydd a gyhoeddwyd hyd at fis Mawrth 2021. Pennwyd ffynonellau gan arbenigwyr pwnc a gweithdy trydydd sector ar effeithiau'r pandemig ar bobl ifanc. Hepgorwyd llenyddiaeth os nad oedd yn berthnasol i gyd-destun Cymru neu'r DU.

Cyn y pandemig

- Ar ddechrau'r pandemig, roedd gan Gymru gyfradd cyflogaeth o 74% yn Chwarter 1^{af} 2020 a chyfradd diweithdra o 3.2%.
- Roedd gan Gymru gyflog cyfartalog (canolrifol) is na gweddill y DU, a'r ail gyfradd uchaf o dlodi mewn gwaith (14%) o ranbarthau'r DU. Roedd cyfran gymharol uchel o weithwyr allweddol hefyd (31%) a chyfran is o weithwyr a allai weithio gartref (39%).
- Cyflogwyd tua chwarter miliwn o weithwyr yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru (18% o'r holl weithwyr) ar ddechrau'r pandemig gyda gweithwyr ifanc (16-24 oed) yn llawer mwy tebygol o gael eu cyflogi yn y sectorau a gaewyd (36% o gymharu ag 11% o'r rhai 35-64 oed).

Effeithiau cyfredol

- Er gwaethaf adferiad sylweddol yn ystod y flwyddyn ar ôl y cyfnod clo cyntaf, gostyngodd cynnyrch domestig gros (CDG) y DU 10% yn 2020, sef y gostyngiad blynyddol uchaf mewn degawd, a chyrhaeddodd diswyddiadau dros 800,000.
- Yng Nghymru cafwyd 16,000 o ddiswyddiadau yn ystod y tri mis hyd at fis Tachwedd 2020. Roedd y gyfradd ddiswyddiadau yn y cyfnod hwn ar ei huchaf ers 2009.
- Ym mis Mai 2020, cyfradd y bobl a oedd yn manteisio ar y Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws (ffyrlo) oedd 29% (316,000 o weithwyr) yng Nghymru.
- Ym mis Mai/Mehefin, roedd bron i un o bob pump o'r rhai a oedd yn manteisio ar y Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws wedi'u cyflogi mewn gwasanaethau manwerthu a gwasanaethau cysylltiedig, a nifer tebyg mewn gwasanaethau llety a bwyd.
- Roedd tuag un o bob tri gweithiwr a oedd yn manteisio ar y Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth ym mis Mai yn gweithio yn y diwydiant adeiladu.
- Yn rhanbarthol, mae gan rannau o Gymoedd De Cymru, rhannau o Ogledd Cymru a Sir Benfro gyfrannau uwch o weithwyr mewn

diwydiannau lle mae gwaith mewn perygl o golli swyddi a chau ($\geq 35\%$).

- Yng Nghymru oedd y gyfradd cyflogaeth ieuenctid isaf o unrhyw ranbarth yn y DU y tu allan i Lundain yn 2020, sef 60%. Yn ogystal, yn y DU roedd 40% o'r rhai o dan 20 oed mewn gwaith asiantaeth, gwaith dros dro neu gontractau dim oriau wedi'u rhoi ar ffyrlo, wedi colli eu swydd neu wedi cael llai o oriau a thâl.
- Effeithiwyd yn arbennig ar fenywod gyda chyfran uwch o fenywod ar ffyrlo drwy gydol y pandemig ac, ymhlith y rhai a arhosodd mewn gwaith, bu'n rhaid i lawer leihau eu horiau oherwydd cyfrifoldebau gofal plant.
- Mae cyfraddau anweithgarwch economaidd yng Nghymru ar gyfer dynion wedi cynyddu yn ystod y pandemig ac roeddent ar eu huchaf ers 1998.
- Mae rhai grwpiau BAME wedi'u gorgynrychioli yn y sectorau a gaewyd. Er enghraifft, mae bron i 45% o weithwyr Bangladeshaidd yn gweithio yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru o gymharu â thua 16% o weithwyr Gwyn Prydeinig a dim ond 4.7% o weithwyr o India.
- Yn ystod y blynyddoedd diwethaf, mae'r bwlch cyflogaeth i bobl anabl yng Nghymru wedi lleihau. Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Medi 2020, roedd 32% o fwllch pwynt canran rhwng pobl o oedran gweithio ag anabledau a phobl heb anabledau y dywedwyd eu bod yn economaidd weithgar. Nid yw'n ymddangos bod y pandemig wedi ehangu'r bwlch yn sylweddol.
- Dengys data'r DU fod y gweithwyr â'r cyflog isaf ym mis Mai yn fwy tebygol o gael eu rhoi ar ffyrlo (26%) na gweithwyr â'r cyflog uchaf (6%).
- Dangosodd ymchwil a gynhaliwyd yng Nghymru fod pobl mewn trefniadau cyflogaeth heb fod yn barhaol hyd at 11 gwaith yn fwy tebygol o fod yn ddi-waith yn ystod misoedd cyntaf y pandemig o'u cymharu â'r rhai mewn trefniadau cyflogaeth mwy parhaol.

Effeithiau yn y dyfodol

- Mae ansicrwydd sylweddol ynglŷn â'r dyfodol, yn enwedig pan ddaw cynlluniau'r llywodraeth i ben gan y bu'r rhain yn glustogau rhag y boen economaidd a achoswyd gan y pandemig.
- Amcangyfrifir bod cynnydd y Llywodraeth o £20 mewn budd-daliadau wedi atal bron i 700,000 o bobl yn y DU rhag mynd i dlodi ond ei bod yn debygol y bydd tlodi'n cynyddu rhwng 2020 a 2021.
- Mae'r pandemig wedi effeithio'n anghymesur ar bobl ifanc ac maent yn debygol o deimlo effeithiau'r pandemig am gryn dipyn, gydag effeithiau dychrynlyd ar ragolygon swyddi a photensial treth uwch yn y dyfodol i dalu am y cynlluniau cymorth ariannol a gyflwynwyd gan y Llywodraeth yn ystod y pandemig. Efallai y bydd pobl ifanc sy'n gadael yr ysgol yn ei chael hi'n anos dod o hyd i waith da, teg ac efallai y

bydd pobl ifanc sydd wedi ymuno â'r farchnad lafur yn ddiweddar yn ei chael yn anos symud ymlaen yn gyson yn eu gyrfa.

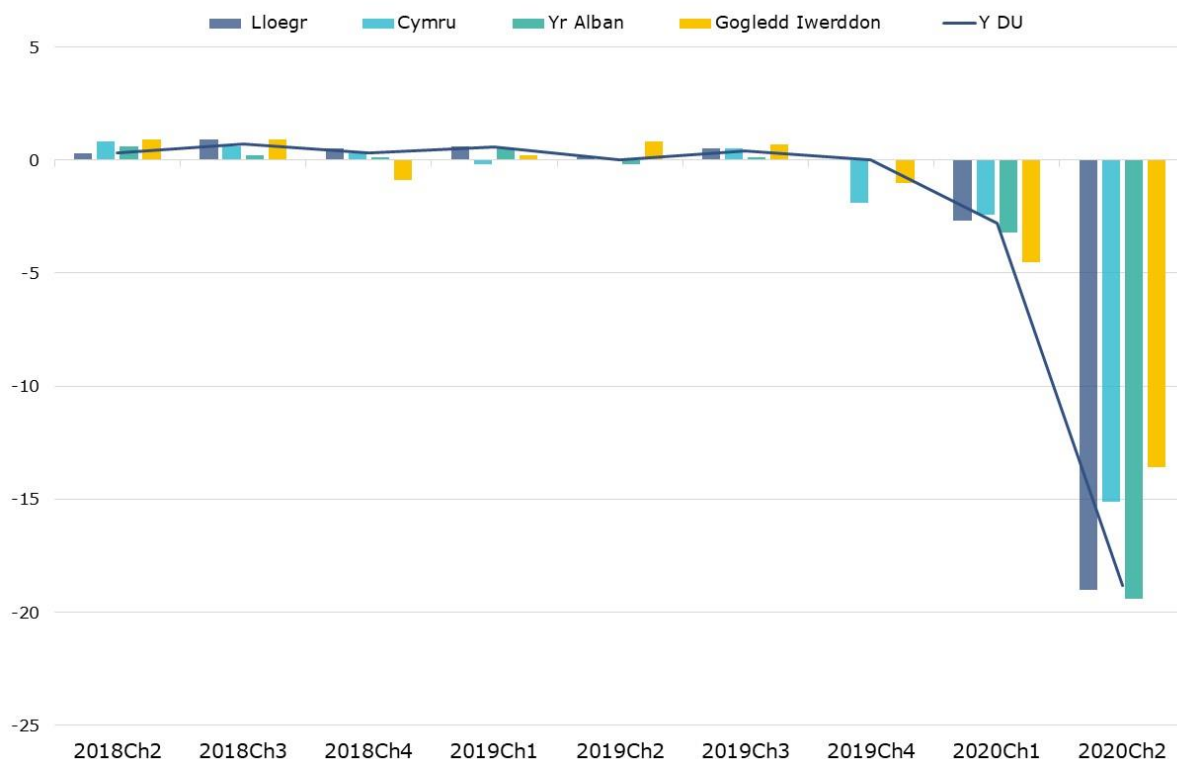
- Effeithiodd y pandemig a Brexit yn benodol ar rai sectorau allweddol fel gweithgynhyrchu yng Nghymru. Bydd angen ystyried ail-hyfforddi ac ehangu cyfleoedd mewn sectorau sy'n debygol o dyfu (e.e. yr economi werdd).
- Bydd adferiad economaidd yn dibynnu ar wahanol elfennau gan gynnwys cyflwyno brechlynnau effeithiol, lleddfu'r cyfyngiadau a photensial dyfodiad amrywiolion sy'n gwneud brechlynnau'n llai effeithiol.

1 Cyflwyniad

1.1 Cyd-destun economaidd Cymru

Er mwyn deall effaith pandemig COVID-19, mae'n bwysig edrych ar gyd-destun economi a marchnad lafur Cymru a'r DU cyn y pandemig. Mae Ffigur 1 yn dangos amcangyfrifon Cynnyrch Domestig Gros (CDG) a addaswyd yn dymhorol ar gyfer pedair gwlad y DU o 2^{il} Chwarter 2018 i 2^{il} Chwarter 2020. Yn gyffredinol, yn y DU, cafwyd naill ai ychydig bach o dwf neu ddim twf o'r naill chwarter i'r llall tan Chwarter 1^{af} mis Ionawr i fis Mawrth 2020. Gyda dyfodiad pandemig COVID-19, yn y DU cafwyd 2.5% o ostyngiad yn y Chwarter 1^{af} a 18.8% yn yr 2^{il} Chwarter. Dilynodd Cymru batrwm tebyg er bod gostyngiad bach o'r naill chwarter i'r llall ym 4^{ydd} Chwarter 2019¹.

Ffigur 1: Twf CDG o'r naill chwarter i'r llall wedi'i addasu'n dymhorol ar gyfer y DU a'i gwledydd, 2^{il} Chwarter (mis Ebr - Meh) 2018 i 2^{il} Chwarter (mis Ebr - Meh) 2020

Ffynhonnell: data gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG). Amcangyfrif CDG rhanbarthol. 2021

Er bod y cyfraddau diweithdra'n gostwng yn gyson ers 2011, fe gafwyd cynnydd bychan ar ddiwedd 2019, cyn y pandemig. Rhwng mis Tachwedd 2019 a mis Ionawr 2020, cododd y gyfradd ddiweithdra yng Nghymru o 2.9% i 3.7%². Yn yr un modd, gwelwyd gostyngiad o 0.9% yng

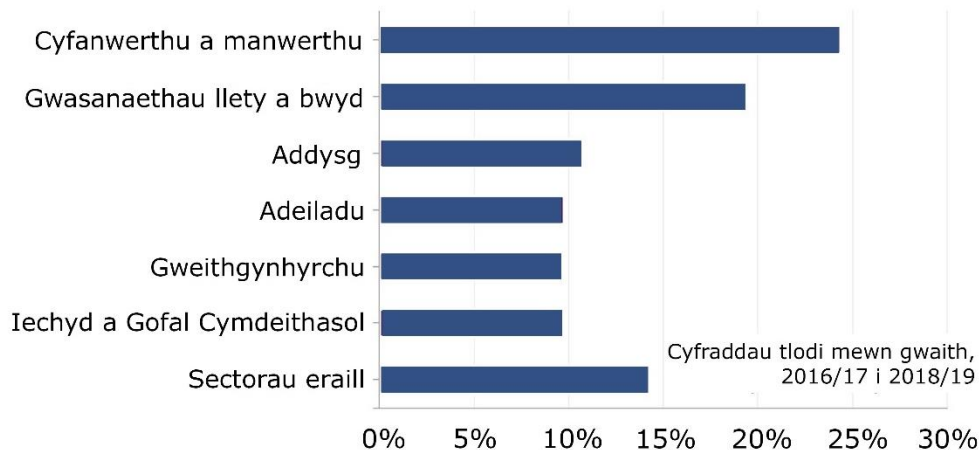
nghyfraddau cyflogaeth Cymru rhwng mis Hydref 2019 a mis Ionawr 2020, a oedd eisoes yn is na chyfradd cyflogaeth gyfartalog y DU². O ran diweithdra hirdymor, roedd y gyfradd 3.7 pwynt canran yn uwch yng Nghymru na gweddill y DU rhwng mis Hydref 2019 a mis Medi 2020³.

Mae Adroddiad Dadansoddi Cyllidol Cymru⁴ hefyd wedi nodi mai Cymru oedd â'r gyfran isaf o swyddi y gellid ymgymryd â hwy gartref cyn y pandemig, o wledydd y DU (39.9% o gymharu â 45.2% ar gyfer y DU gyfan). Y rheswm am hyn yw'r gwahaniaethau diwydiant a galwedigaethol yn economi Cymru. Roedd canran uwch o weithwyr allweddol (31%) a gweithwyr y sector cyhoeddus yng Nghymru na gweddill y DU, yn benodol gweithwyr iechyd a gofal cymdeithasol (14% o'r gweithwyr yng Nghymru)⁵. Awgryma hyn fod Cymru dan anfantais wrth i'r pandemig ddechrau a hynny wedi arwain wedyn efallai at fwy o risg y byddai ei gweithlu'n cael ei roi ar ffyrlo, ei ddiswyddo neu ei wneud yn agored i'r coronafeirws. Roedd gan Ganolbarth a Gorllewin Cymru ganran uwch o hunangyflogaeth hefyd na gweddill Cymru a'r DU⁶, gyda chyfraddau dros 25% ym Mhowys a Cheredigion o'u cymharu â 14% ar gyfartaledd yng Nghymru. Awgryma hyn hefyd anfantais yn ystod y pandemig gan yr adroddwyd bod llawer o'r hunangyflogedig yn colli allan ar gymhorthdal incwm oherwydd gofynion cymhwyso'r llywodraeth⁷.

Roedd y lefelau tlodi cyn y pandemig yng Nghymru yn uwch na lefelau tlodi gwledydd eraill y DU a buont felly'n gyson ers peth amser. Amcangyfrifwyd bod 23% o'r holl bobl yng Nghymru yn byw mewn tlodi incwm cymharol rhwng 2016/17 a 2018/19⁸. Cyfradd tlodi gyfartalog y DU yw 22%, sef y gyfradd tlodi ar gyfer Lloegr hefyd. Mae'r cyfraddau yn yr Alban a Gogledd Iwerddon ychydig yn is, sef 19% yn y ddwy wlad. Roedd canrannau'r oedolion oedran gweithio a'r pensiynwyr sy'n byw mewn tlodi cymharol yn uwch yng Nghymru o'i chymharu â gweddill y DU, a dim ond lefelau tlodi plant oedd ychydig yn uwch yn Lloegr na Chymru, sef cyfradd o 21% yn Lloegr ac 20% yng Nghymru.

Mae gan Gymru hefyd un o'r cyfraddau uchaf o bobl mewn tlodi mewn gwaith⁹ sef 14% (yn ail i Lundain yn unig), a oedd yn rhoi canran uchel o weithwyr mewn swyddi â chyflog isel o dan anfantais pan ddechreuodd y pandemig. Y gyfradd tlodi mewn gwaith ar gyfer rhieni sengl yn 2016/17-2018/19 oedd 27%, bron i ddwbl y cyfartaledd cenedlaethol. Mae'r sector rhentu preifat hefyd wedi tyfu yn ystod y ddau ddegawd diwethaf ac, ar yr un pryd, mae cyfraddau tlodi ymhlith rhentwyr preifat yn parhau'n uwch yng Nghymru na gweddill y DU⁹.

Ffigur 2: Cyfraddau tlodi mewn gwaith, 2016/17 i 2018/19, Cymru

Ffynhonnell: Joseph Rowntree Foundation. *Poverty in Wales 2020*. 2020

Yn olaf, mae gan weithwyr ledled Cymru gyflog cyfartalog (canolrifol) is na gweddill y DU⁹ er ei fod yn uwch na Gogledd Iwerddon a rhanbarth Gogledd-ddwyrain Lloegr. Yr enillion wythnosol cyfartalog (canolrifol) yng Nghymru yn 2020 oedd £537.80¹⁰. Mae hynny £52.10 yn is na chyfartaledd Lloegr a £47.70 yn is na chyfartaledd y DU. Ar draws y rhan fwyaf o sectorau, mae gan weithwyr yng Nghymru incwm blyneddol cyfartalog sy'n is na chyfartaledd y DU¹¹. Er enghraifft, o 2019, roedd gan reolwyr, cyfarwyddwyr ac uwch swyddogion incwm blyneddol cyfartalog o £39,167 yng Nghymru ond cyfartaledd y DU ar gyfer hyn oedd £56,430. Yn yr un modd, ar gyfer galwedigaethau â chyflog is, roedd y galwedigaethau gofalu, hamdden a gwasanaethu eraill yn ennill £14,966 ar gyfartaledd yng Nghymru, ond enillodd y galwedigaethau hyn £15,398 ar gyfartaledd ledled y DU¹¹.

Dengys Ffigur 3 gyfraddau cyflogaeth yn y pum mlynedd flaenorol yng Nghymru a'r DU gyfan. Ar wahân i'r cyfnod rhwng mis Medi a mis Tachwedd 2018, mae cyfraddau cyflogaeth Cymru wedi aros yn gyson islaw cyfartaledd y DU¹².

Med-Tach	Y DU (%)	Cymru (%)
Med-Tach 15	74.1	70.8
Med-Tach 16	74.5	72.8
Med-Tach 17	75.2	72.5
Med-Tach 18	75.8	75.5
Med-Tach 19	76.5	74.0
Med-Tach 20	75.2	72.4

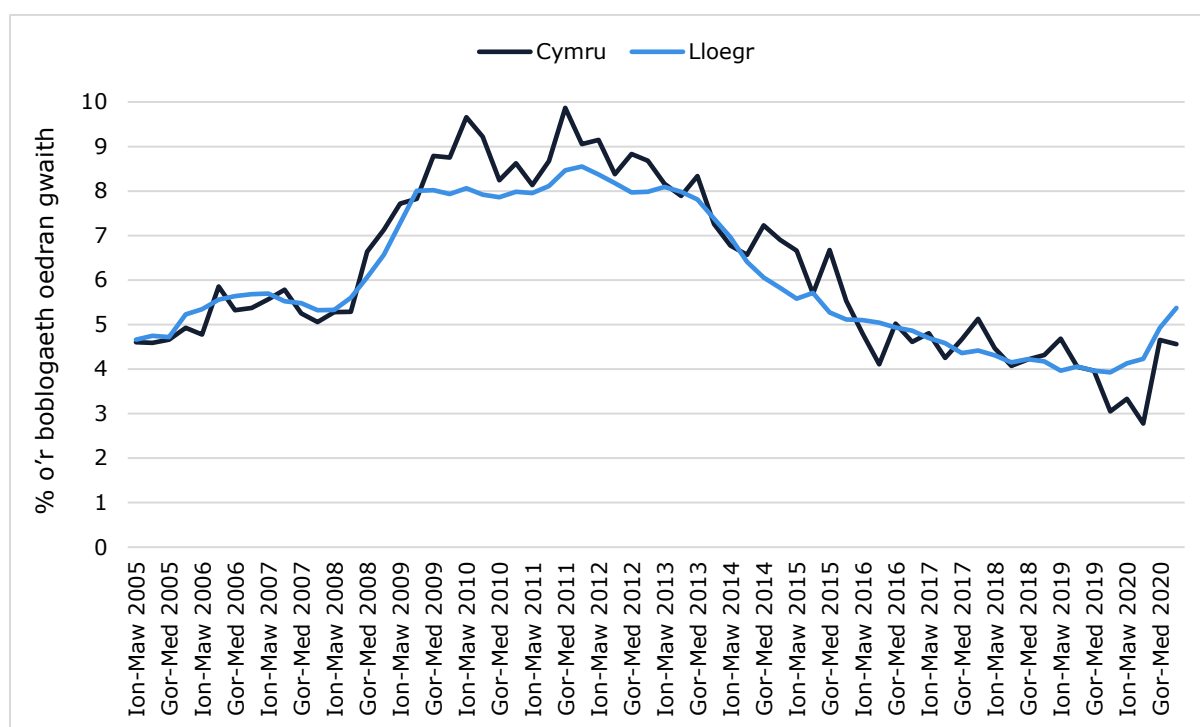
Dengys Ffigurau 4 a 5 gyfraddau cyflogaeth a diweithdra Cymru a Lloegr dros y 15 mlynedd ddiwethaf. Ers argyfwng ariannol 2008 a'r dirwasgiad a ddilynodd, mae'n amlwg fod y ddwy gyfradd wedi gwella'n araf i Gymru a Lloegr, gyda rhai amrywiadau, tan 2020.

The graph illustrates the demographic trend of an aging population in Wales and the rest of the UK. The blue line for Lloegr starts at approximately 73.5% in 2005 and rises to a peak of about 77% in early 2020 before settling around 75.5%. The black line for Cymru starts lower at about 70% and shows more volatility, reaching a peak of approximately 76% in early 2020 and ending at about 72%.

Date	Cymru (%)	Lloegr (%)
Ion-Maw 2005	70.0	73.5
Gor-Med 2005	69.2	73.4
Ion-Maw 2006	70.3	73.3
Gor-Med 2006	69.4	73.3
Ion-Maw 2007	70.5	72.7
Gor-Med 2007	69.9	72.8
Ion-Maw 2008	69.7	73.2
Gor-Med 2008	70.4	73.2
Ion-Maw 2009	68.7	72.5
Gor-Med 2009	68.8	71.8
Ion-Maw 2010	67.8	71.0
Gor-Med 2010	66.8	70.8
Ion-Maw 2011	67.6	71.1
Gor-Med 2011	68.5	70.7
Ion-Maw 2012	67.5	70.4
Gor-Med 2012	68.8	70.8
Ion-Maw 2013	68.7	71.8
Gor-Med 2013	69.6	71.4
Ion-Maw 2014	70.8	72.2
Gor-Med 2014	68.9	73.2
Ion-Maw 2015	69.5	73.6
Gor-Med 2015	71.7	73.7
Ion-Maw 2016	70.8	74.4
Gor-Med 2016	72.5	74.7
Ion-Maw 2017	72.6	74.8
Gor-Med 2017	73.7	75.5
Ion-Maw 2018	72.5	75.4
Gor-Med 2018	72.5	75.9
Ion-Maw 2019	74.8	76.0
Gor-Med 2019	75.4	76.3
Ion-Maw 2020	74.5	76.5
Gor-Med 2020	72.2	75.5

Tudalen | 11

Ffigur 5: Cyfraddau diweithdra, Cymru a Lloegr

Ffynhonnell: data gan SYG. Regional labour market statistics: HI00 Headline indicators for UK regions and countries. 2020

1.2 COVID-19 ac economi Cymru

Mae pandemig COVID-19 wedi arwain at ddirwasgiad gydag effeithiau economaidd, cymdeithasol ac iechyd digynsail^{13,14,15}. Mae'r pandemig a'i effaith wedi gwaethygu a chyflymu anghydraddoldebau economaidd-gymdeithasol presennol yng Nghymru a'r DU gyfan¹⁶. Bu effeithiau'r argyfwng yn anghyfartal ac fe'u teimlwyd yn arbennig gan grwpiau aelwydydd incwm isel, menywod, pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig (BAME), pobl ifanc ac mewn ardaloedd â lefelau uchel o amddifadedd¹⁷. Mae canlyniadau iechyd ac economaidd wedi amrywio gan ddibynnu ar gefndir economaidd-gymdeithasol, ethnigrwydd a rhywedd.

Roedd yr adolygiad Marmot COVID-19 diweddar, 'Build Back Fairer: The COVID-19 review', yn disgrifio bod gan y DU gyfle unwaith mewn oes i ailgodi'n gryfach ac yn decach¹⁶. Bydd angen adlewyrchu hyn mewn mesurau polisi ac ymyriadau ar lefel genedlaethol a lleol a gyflwynir i liniaru effeithiau economaidd COVID-19. Yn benderfynydd iechyd ehangach, mae gwaith da a theg yn hanfodol i gynyddu iechyd y boblogaeth a lleihau anghydraddoldebau iechyd. Dylid ei ystyried yn rhan o liniaru yn erbyn yr effeithiau andwyol ac ailgodi'n decach. Bydd canlyniadau pandemig COVID-19 yn cael eu teimlo am amser maith ond bydd mesurau a gymerir i gynyddu'r ddarpariaeth o gyflogaeth dda a theg yn cyfrannu rhywfaint at liniaru yn erbyn yr effeithiau andwyol ar les

meddwl ac iechyd corfforol y boblogaeth¹⁸. Gyda diweithdra'n debygol o gynyddu pan ddaw'r cynlluniau cymorth ariannol i ben, mae'n hanfodol bod y Llywodraeth yn mynd ati i sicrhau swyddi o ansawdd da, heb ganolbwyntio'n unig ar nifer y swyddi.

Crebachodd economi'r DU bron i 10% yn 2020¹⁹. Cafwyd cwmp mawr yn Chwarter 1^{af} ac 2^{il} Chwarter 2020 ond cafodd yr economi adferiad cymharol yn y 3^{ydd} Chwarter. Dyma'r gostyngiad blynyddol mwyaf erioed a gofnodwyd ar gyfer y DU ac mae'n ostyngiad mwy na dirwasgiadau'r gorffennol²⁰.

2 Nod y gwaith

Mae'r adroddiad hwn yn disgrifio'r hyn sy'n hysbys am effeithiau posibl newidiadau cyflogaeth sy'n gysylltiedig â COVID-19 yng Nghymru, ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. Mae'r prosiect yn tynnu gwybodaeth o lenyddiaeth lwyd fel adroddiadau'r Llywodraeth a'r trydydd sector, yn ogystal â llenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a chyn ei chyhoeddi.

3 Cwmpas

Cwmpas y prosiect yw newidiadau cyflogaeth sy'n ymwneud â cholli swyddi, newidiadau cytundebol (oriau a weithir, cyflogaeth ansicr), incwm, sector, natur y gwaith (gwaith da, tegi). Ni fwriedir i oblygiadau gweithio gartref COVID-19 fod yng nghwmpas y prosiect hwn.

Mae'r gwaith hwn yn ystyried:

- Tegwch iechyd – nid yw hyn yn ymwneud ag iechyd yn unig, ond hefyd tegwch/dosbarthiad iechyd, yn enwedig wrth iddo effeithio ar y rhai sydd eisoes yn ddifreintiedig, neu sydd ar incwm isel neu lefelau addysgol is
- Cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol – o ran effeithiau ar bobl ifanc, ond hefyd teuluoedd/y rhai yn eu blynyddoedd cynnar
- Effeithiau hysbys, ee y nifer sy'n manteisio ar gynlluniau fel Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws ('ffyrlo'), neu golli swyddi, ac effeithiau a ragfynegir
- Sut y gall Brexit ehangu effeithiau tymor byr i ganolig y pandemig ar gyflogaeth

Nid yw'r cysylltiad rhwng cyflogaeth a chontractio neu fod yn sâl o COVID-19 wedi'i gynnwys yng nghwmpas y gwaith hwn.

ⁱ At ddibenion y prosiect hwn, diffinnir gwaith da, teg fel gwaith sy'n darparu: cyflog digonol, diogelwch swydd, amgylchedd gwaith diogel, amgylchedd cymdeithasol / seicolegol cefnogol, cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith a hawliau gweithwyr.

4 Dull gweithredu

Defnyddiwyd dull systematig i nodi adroddiadau, cyhoeddiadau a ffynonellau data perthnasol fel y'u diffinnir gan y meini prawf cynnwys/hepgor (gweler yr atodiad technegol am ddisgrifiad manwl). Roedd y rhestr derfynol o ffynonellau'n cynnwys llenyddiaeth lwyd a llenyddiaeth gyhoeddedig. Wedi hynny, aseswyd ansawdd y data gan ddefnyddio fersiwn addasedig o restr wirio AACODS²¹, a oedd yn cynnwys asesu cywirdeb a chwmpas y ffynhonnell, ac yna dadansoddiwyd y dystiolaeth a gynhwyswyd. Roedd y cam nesaf yn cynnwys tynnu gwybodaeth allweddol a data allweddol i daenlen Excel ac yn olaf disgrifiwyd a chrynowyd y canfyddiadau allweddol yn yr adroddiad hwn. Oherwydd cyfyngiadau amser ni wnaed unrhyw ddadansoddiad o ddata eilaidd.

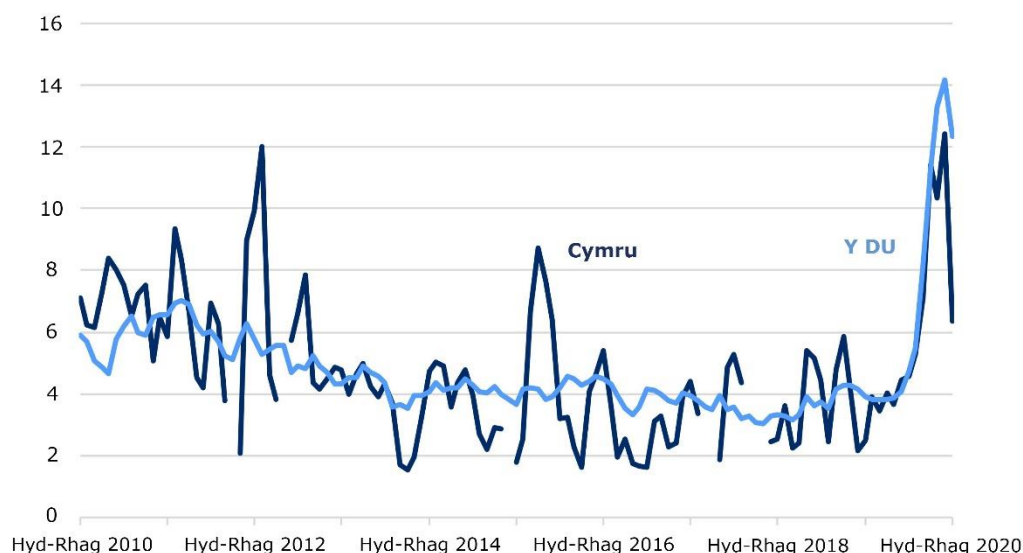
5 Canfyddiadau

Bydd canfyddiadau'r prosiect hwn yn cael eu nodi yn y ddwy adran nesaf wedi'u rhannu'n effeithiau'r presennol a'r dyfodol. Rhannir y canfyddiadau ymhellach yn ôl sectorau, daearyddiaeth, poblogaethau, incwm a thlodi, a mynediad i waith da a theg. Yn gyntaf, disgrifir yr effeithiau cyflogaeth presennol ac, yn dilyn hynny, archwilir yr effeithiau yn y dyfodol. Yn olaf, trafodir bylchau yn llenyddiaeth effeithiau'r presennol a'r dyfodol yn ogystal â'r camau nesaf ar gyfer ymchwil a llunio polisïau.

Mae'r pandemig wedi cael effaith enfawr ar economi a marchnad lafur y DU ond hyd yma mae Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws y Llywodraeth a'r Cynllun Cymorth Incwm Hunangyflogedig wedi atal cyfraddau diweithdra rhag cynyddu'n sylweddol. Roedd cyfraddau diswyddo'r DU yn sylweddol uwch ar gyfer pobl ifanc (16-24) yn 2^{il} a 3^{ydd} Chwarter 2020 o'u cymharu â grwpiau oedran hŷn. Yn ystod yr 2^{il} Chwarter, y gyfradd ddiswyddiadau ar gyfer pobl ifanc oedd 10.1 o'i chymharu â 2.6 ar gyfer pobl 25-34 oed, 4.0 ar gyfer pobl 35-49 oed a 5.0 ar gyfer pobl dros 50 oed. Fodd bynnag, yn y 4^{ydd} Chwarter, roedd y gyfradd ddiswyddiadau ar ei huchaf ar gyfer pobl dros 50 oed sef cyfradd o 14.1 o'i chymharu ag 8.8 ar gyfer pobl ifanc²². Yng Nghymru cafwyd 16,000 o ddiswyddiadau yn y tri mis hyd at fis Tachwedd 2020. Dyma'r nifer uchaf o ddiswyddiadau ers dechrau cadw cofnodion yn 2009 ac o'i chymharu â 2019, cynyddodd lefel y diswyddiadau bedair gwaith. Y gyfradd ddiswyddiadau ar gyfer Cymru yn y tri mis hyd at fis Tachwedd 2020 oedd 12.4 fesul 1,000, a oedd yn is na chyfradd ddiswyddo gyfartalog y DU o 14.2 fesul 1,000. Gostyngodd y gyfradd hon wedyn i 6.3 fesul 1,000 yng Nghymru yn y chwarter treigl nesaf (mis Hydref – Rhagfyr)²³.

Dengys Ffigur 6 y cyfraddau diswyddo ar gyfer Cymru a'r DU yn ystod y 10 mlynedd diwethaf.

Ffigur 6: Cyfraddau diswyddo, Cymru a'r DU*

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Chwefror 2021. 2021
*Sylwer: Mae'r ffigurau diswyddo ar gyfer Cymru yn seiliedig ar faint sampl bach. Gall hyn arwain at amcangyfrifon llai manwl, y dylid eu defnyddio'n ofalus.

Dengys y canfyddiadau yr effeithiwyd ar rai sectorau yn fwy nag eraill o ran ffyrlo a gostwng oriau a thâl. Y sectorau yr effeithiwyd arnynt fwyaf oedd gweithgynhyrchu ac adeiladu, manwerthu dianghenraid, gwasanaethau llety a bwyd (h.y. twristiaeth a lletygarwch), y celfyddydau ac adloniant, a gwasanaethau gweinyddol a chymorth^{24,25}. Ergydiwyd y sectorau hyn gan y cyfyngiadau symud a chau pob siop a lleoliad dianghenraid yn ogystal â newid yn y galw am gynnyrch a sioc i gadwyni cyflenwi.

At hynny, mewn rhai sectorau sydd wedi aros ar agor mae'r pandemig wedi newid y ffordd y mae pobl yn gweithio gan gynnwys cyflymu digideiddio^{26,27,28}. Bu angen ailsgilio neu adleoli rhai cyflogaion mewn rhai sectorau. Mae adleoli mewn rhai sectorau hefyd wedi golygu hyfforddi a dysgu sgiliau newydd i rai. Bu'n rhaid i lawer ddefnyddio rhaglenni newydd (o bosibl) fel Microsoft Teams, Zoom a Skype ond nid oedd hyn fel petai'n broblem i fusnesau.

6 Effeithiau cyfredol

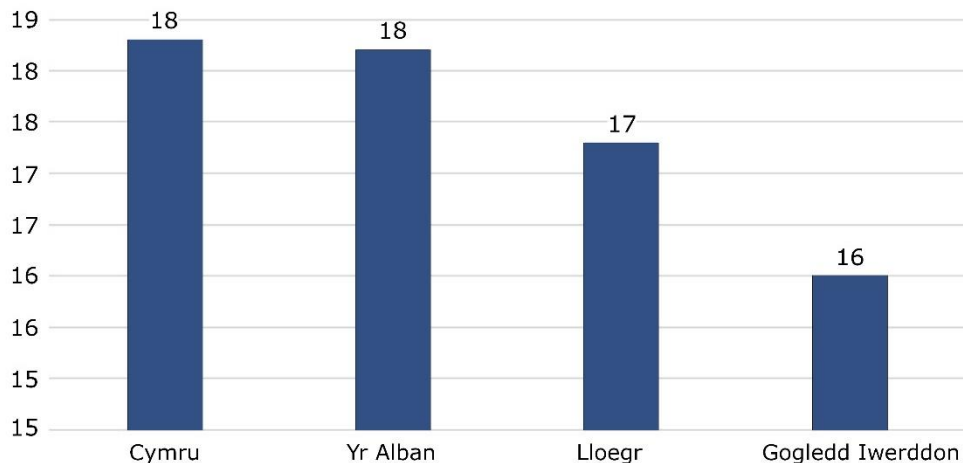
6.1 Sectorau

Mae addasu i bandemig a nifer o gyfnodau o gyfyngiadau symud ledled y wlad wedi bod yn her fawr i bob busnes ond effeithiwyd yn fwy ar rai sectorau nag eraill. Mae'r sectorau hyn, y 'sectorau a gaewyd', yn cyfrif am bron i un rhan o bump o weithlu Cymru²⁹ (neu chwarter miliwn o

weithwyr). Arweiniodd y pandemig at golli swyddi, ffyrlo, gostwng yr oriau a weithiwyd, a gostwng cyflog ac incwm cyfartalog. Yn yr adran hon o'r adroddiad, ystyrir sut yr effeithiwyd ar y gwahanol sectorau.

Dengys Ffigur 7 gyfran y gweithwyr yn y sectorau a gaewyd fesul gwlad. Mae'n amlwg mai Cymru a'r Alban sydd â'r cyfrannau uchaf o weithwyr yn y sectorau hyn o'u cymharu â Lloegr a Gogledd Iwerddon.

Ffigur 7: Cyfran y gweithwyr yn y sectorau a gaewyd, fesul gwlad.

Ffynhonnell: y Sefydliad Dysgu a Gwaith. Deall effaith bosibl y coronafeirws yng Nghymru. 2020

Er bu diswyddiadau a cholledion swydd, mae'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws [CJRS], sef cynllun cymorth ariannol sy'n caniatáu i gyflogwyr adennill 80% o gyflog arferol gweithiwr (hyd at £2,500 y mis)³⁰, wedi helpu llawer o fusnesau i gadw eu staff yn gyflogedig yn hytrach na'u diswyddo. Ar ei anterth ym Mai 2020, roedd 8.7 miliwn o bobl yn y DU ar ffyrlo ac ar 31 Mai 2020, roedd 316,500 o weithwyr yng Nghymru wedi cael eu rhoi ar ffyrlo (tua 22% o weithlu Cymru).³¹ Ym mis Mehefin 2020, y gyfradd fanteisio yng Nghymru oedd 28.9%, a oedd yn debyg i weddill y DU lle'r oedd cyfraddau manteisio yn amrywio o 28.6% i 31.8%³². Gostyngodd nifer y bobl ar ffyrlo yn araf wrth i fusnesau gael ailagor dros fisoedd yr haf ond cynyddodd eto erbyn mis Hydref wrth i gyfyngiadau gael eu tynhau. Ar 31 Rhagfyr 2020, roedd 155,500 o weithwyr yng Nghymru ar ffyrlo³³. Yr oedd hynny'n gyfradd fanteisio o 12%, a oedd yn debyg i weddill y DU ar y pryd. Ar 31 Ionawr 2021, roedd 178,000 o weithwyr yng Nghymru ar ffyrlo (cyfradd fanteisio o 14%)²³.

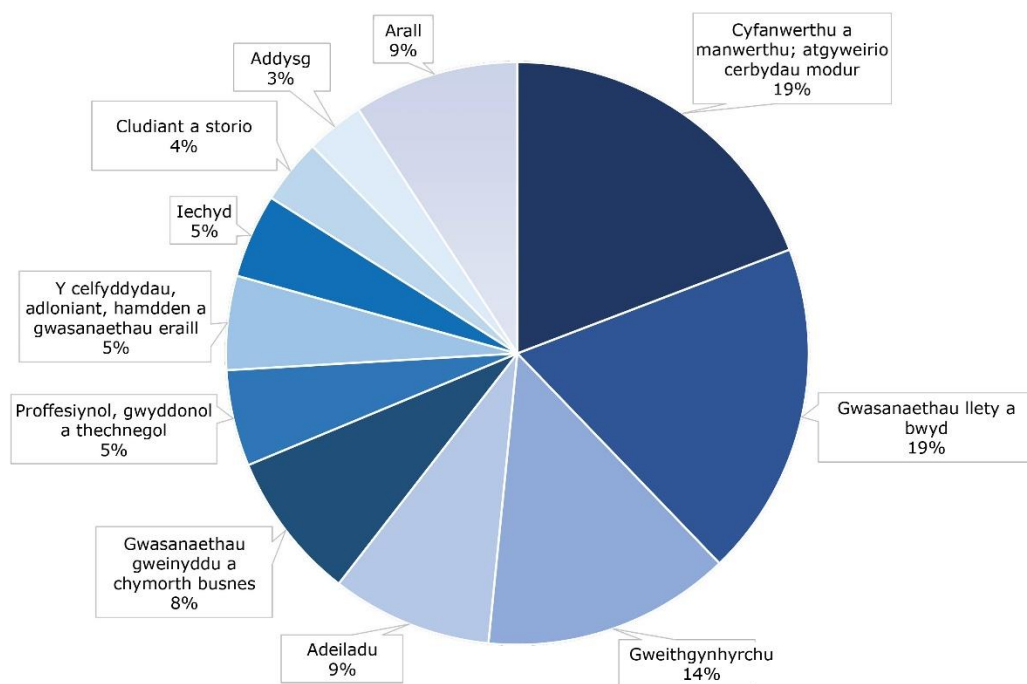
Y sectorau a ergydiwyd galetaf yw: gweithgynhyrchu ac adeiladu, manwerthu dianghenraid, gwasanaethau llety a bwyd (twristiaeth, lletygarwch), y celfyddydau ac adloniant, a gwasanaethau gweinyddol a chymorth^{29,34}. Mae'r sectorau manwerthu a gwasanaethau llety a bwyd yn cyfrif am fwy na thraean o'r holl weithwyr ar ffyrlo yng Nghymru¹⁷. Mae

llawer o'r sectorau hyn a gaewyd yn cynnwys swyddi incwm isel. Golyga hyn y cwtogwyd 20% ar gyflog y rhai a allai fod eisoes yn ei chael hi'n anodd cael dau ben llinyn ynghyd. Cafodd yr holl sectorau manwerthu dianghenraid, lletygarwch ac adloniant eu cau'n llwyr yn ystod y cyfyngiadau symud cyntaf a ddechreuodd ym mis Mawrth 2020, ac eto'n ddiweddarach yn y flwyddyn yn ogystal ag aros ar gau yn gynnar yn 2021. Mae'r sectorau hyn yn cyfrif am 13.9% o'r Gwerth Ychwanegol Gros [GYG] i economi Cymru yn 2018³⁵.

Yn Nhabl 3, sydd i'w weld yn Adran 12, dangosir hawliadau i'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws fesul sector yng Nghymru o fis Mai tan ddiwedd mis Mehefin 2020. Nid oedd y dadansoddiad hwn o ddata ar gael ar ôl mis Awst 2020.

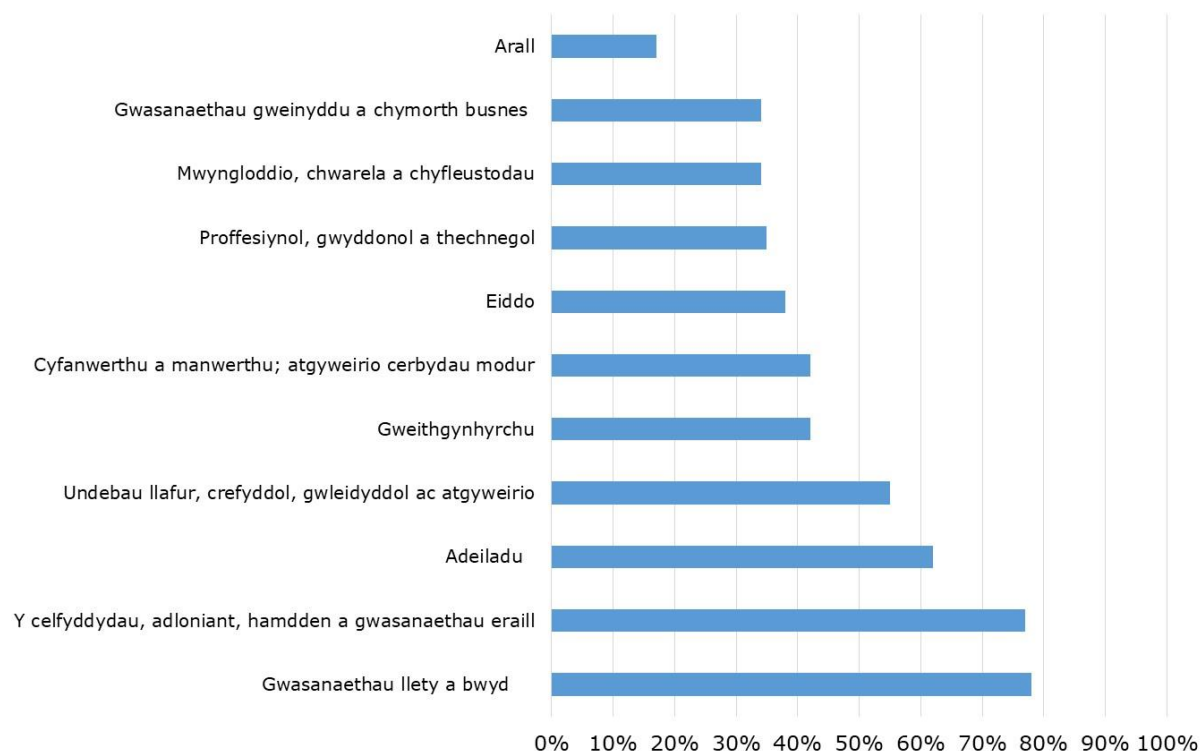
Dengys Ffigur 8 sut mae'r gwahanol sectorau yn cyfrif am gyfanswm y gweithwyr a gyflogir yng Nghymru. Mae cyfanwerthu, manwerthu ac atgyweirio cerbydau modur yn cyfrif am 19% o'r holl weithwyr ar ffyrlo yng Nghymru, ac yna gwasanaethau llety a bwyd sy'n cyfrif am 18.6% o weithwyr ar ffyrlo. Dengys Ffigur 9 y cyfraddau manteisio fesul sector, gyda gwasanaethau llety a bwyd â'r gyfradd uchaf o fanteisio ar ffyrlo o bob sector yng Nghymru, a'r sector celfyddydau ac adloniant yn dilyn yn agos.

Ffigur 8: Cyflogaethau ar ffyrlo yn ôl sector, Mai-Mehefin 2020, Cymru

Ffynhonnell: data gan CThEM. Ystadegau'r Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws: mis Awst 2020. 2020

Ffigur 9: Cyfradd Manteisio ar y Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws fesul sector, Mai-Mehefin 2020, Cymru

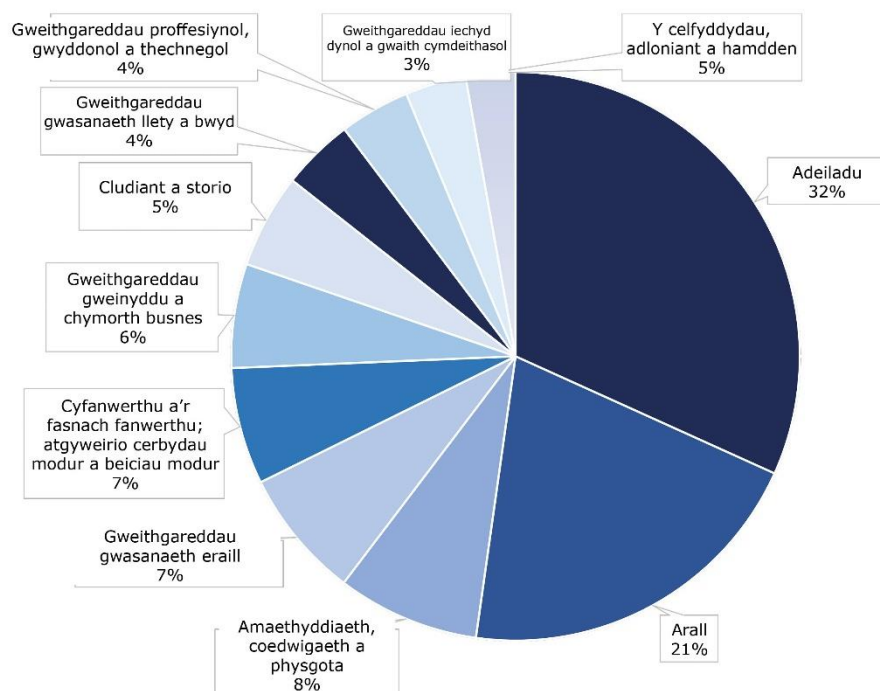

Ffynhonnell: data gan CThEM. Ystadegau'r Cynllun Cadw Swyddi drwy gyfnod y Coronafeirws: mis Awst 2020. 2020

Mae'r sector hunangyflogedig yn cyfrif am bron i 13.8% o weithlu Cymru⁶. Mae hyn ychydig yn is na chyfartaledd y DU o 14.5%, ond mae gan Ganolbarth a Gorllewin Cymru ganran lawer uwch o weithwyr sy'n hunangyflogedig nag unman arall yng Nghymru²⁷. Gall gweithwyr hunangyflogedig gael eu cyflogi mewn unrhyw sector ond yn gyffredinol, ceir tystiolaeth o'r hunangyflogedig yn ei chael hi'n anodd cael at y cynllun cymorth⁷. Ym mis Mai 2020, roedd 102,000 o bobl yng Nghymru a oedd wedi hawlio grant SEISS³⁶. Mae hyn yn cyfateb i 73% o'r rhai sy'n gymwys. O 31 Rhagfyr 2020, roedd 78,000 o geisiadau am y drydedd don o SEISS yng Nghymru, sef 56% o'r rhai sy'n gymwys³³. Ceir data SEISS ar gyfer Cymru ar 31 Gorffennaf 2020 yn Nhabl 4 yn adran 12.

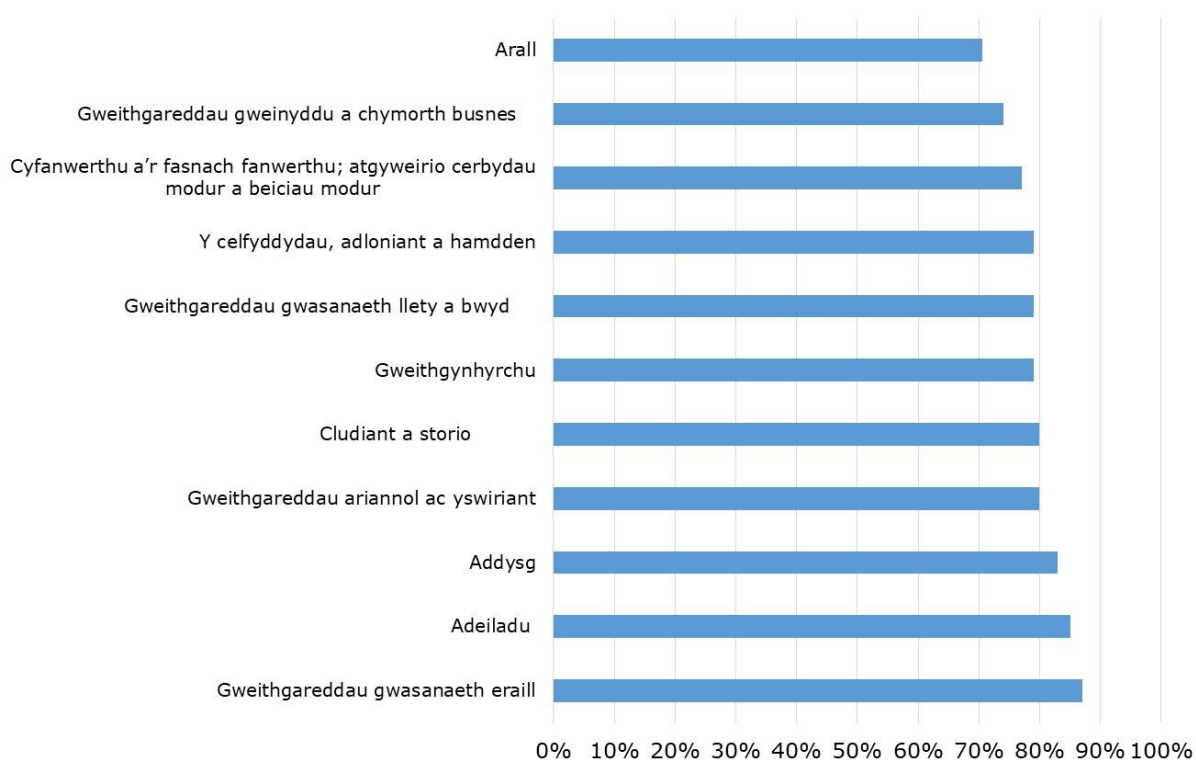
Mae Ffigurau 10 ac 11 yn dangos cyfanswm canran yr hawliadau SEISS a wnaed a'r gyfradd hawlio fesul sector.

Ffigur 10: Hawliadau SEISS fesul sector a wnaed hyd at 31 Gorffennaf 2020, Cymru

Ffynhonnell: data gan CThEM. Ystadegau'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth: mis Awst 2020. 2020

Ffigur 11: Cyfradd hawlio SEISS fesul sector ar 31 Gorffennaf 2020, Cymru

Bu'r sector gweithgynhyrchu ar ei golled yn sylweddol, gan fod llai o alw ac oherwydd aflonyddu ar gadwyni cyflenwi. Mae'r diwydiannau awyrofod a gweithgynhyrchu ceir wedi gweld y gostyngiad hwn yn y galw. Gallai hyn fod yn broblem i economi Cymru gan fod y sector gweithgynhyrchu yn cyfrif am 16.9% o GYG³⁵. Hwn yw'r GYG uchaf ar gyfer unrhyw sector unigol yng Nghymru.

Gyda'i gilydd, mae'r diwydiannau cyfanwerthu, manwerthu, trafniadaeth, gwestai a bwyd yn gwneud 23.9% o holl weithlu Cymru³⁷. Mae hyn yn cynnwys gweithgareddau masnach cyfanwerthu a manwerthu; atgyweirio cerbydau modur a beiciau modur; cludiant a storio; gwasanaeth llety a bwyd. Yn ystod pob cyfnod o gyfyngiadau symud, dim ond cludfwyd y caniatawyd i'r sector llety a bwyd ei gynig, sy'n cynnwys pob busnes twristiaeth a lletygarwch. Yn ystod yr haf pan ganiatawyd i fwytai a chaffis agor eto, dim ond capasiti cyfyngedig a ganiatawyd iddynt o hyd. Yn yr un modd, cyflwynwyd rheolau caeth o ran capasiti hefyd i'r sector manwerthu dianghenraid.

Y sector teithio a thwristiaeth yw'r pumed sector mwyaf yn y DU o ran ei gyfraniad CDG ac yn 2019, hwn oedd y sector a oedd yn tyfu gyflymaf yn y DU³⁸. Yn 2018, roedd twristiaeth yn cyfrif am 6% o'r GYG i economi Cymru³⁹. Mae llawer o gwmnïau awyrennau wedi lleihau nifer eu staff (Virgin Atlantic, British Airways) tra bod eraill wedi methdal (e.e. Flybe). Roedd Flybe eisoes mewn sefyllfa ansicr cyn COVID-19 ac aeth i ddwylo'r gweinyddwr ddechrau mis Mawrth 2020 o ganlyniad i effaith gynnar coronafeirws ar deithiau awyr⁴⁰).

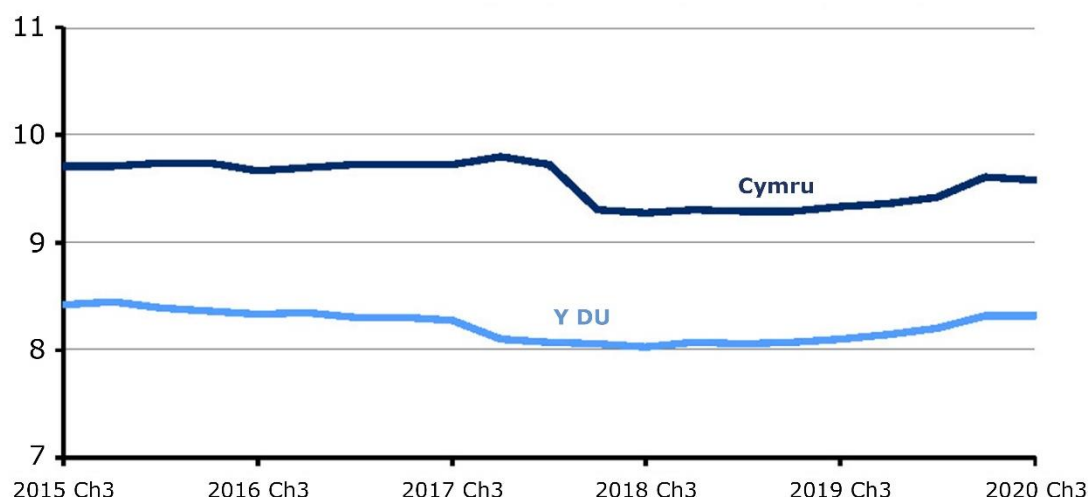
Nid effeithiwyd llawer ar Awdurdodau Lleol a'u gwasanaethau cymdeithasol o ran ffyrlo gan eu bod yn darparu gwasanaethau hanfodol ledled Cymru. Dim ond 1% oedd y gyfradd manteisio ar ffyrlo ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus o fis Mai i fis Mehefin 2020. Er nad oes llawer iawn wedi'u rhoi ar ffyrlo ymhlith yr Awdurdodau Lleol, awgryma adroddiadau'r Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol o Dde-ddwyrain Cymru fod Awdurdodau Lleol wedi adleoli ychydig a gweld bod angen uwchsgilio neu ailsgilio.²⁶

Nid effeithiwyd cymaint ar sectorau addysg ac iechyd a gofal cymdeithasol o ran ffyrlo na diswyddiadau am fod mwy o alw mewn gwirionedd am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol. Adleolwyd llawer o weithwyr gofal iechyd. Adleolwyd nyrsys a meddygon mewn ysbytai i helpu mewn unedau gofal dwys a wardiau COVID-19. Awgryma'r ymchwil fod rhai teimladau o bryder tuag at adleoli gan mai ychydig o weithwyr gofal iechyd a ddywedodd eu bod wedi cael eu hyfforddi, eu paratoi neu eu hysbysu'n ddigonol am swyddi newydd⁴¹. Er bod cyfradd uchel o bobl yn manteisio yn y sector addysg ar gyfer yr hunangyflogedig, dim ond 3% o'r holl hawliadau SEISS a wnaed ar 31 Gorffennaf 2020 oedd hawliadau

SEISS y sector addysg.⁴². Golyga hyn fod mwy nag wyth o bob deg wedi gwneud hawliad (cyfradd fanteisio o 83%), o'r hunangyflogedig cymwys yn y sector addysg, hyd yn oed os oedd am swm bach.

Dengys Ffigur 12 ganran Cymru o'r boblogaeth mewn cyflogaeth yn y sector cyhoeddus o gymharu â chanran gyfartalog poblogaeth y DU mewn cyflogaeth yn y sector cyhoeddus. Mae hyn yn cynnwys gweithwyr addysg, gwasanaethau cyhoeddus, ac iechyd a gofal cymdeithasol.

Ffigur 12: Cyflogaeth yn y sector cyhoeddus, (canran y boblogaeth, heb ei haddasu'n dymhorol) 2015 - 2020, Cymru a'r DU

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru Ystadegau Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021

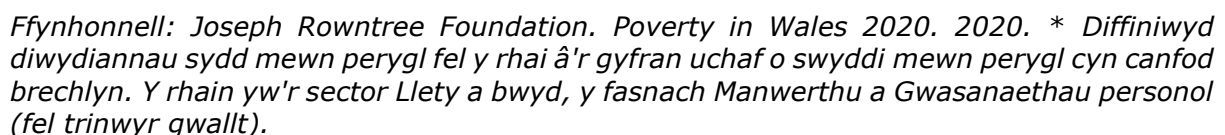
6.2 Daearyddiaeth

Dengys adroddiadau'r Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol o dri rhanbarth economaidd Cymru ba sectorau yr effeithiwyd arnynt fwyaf ledled Cymru^{26,27,28}. Amrywia'r effeithiau yn y Gogledd, y De-ddwyrain a'r Canolbarth a'r Gorllewin gan fod rhai sectorau yn fwy cyffredin nag eraill ym mhob rhan o Gymru.

Dengys Ffigur 13 yr awdurdodau lleol yng Nghymru sydd â'r mwyaf o weithwyr mewn diwydiannau sydd mewn perygl; diwydiannau mewn perygl yw'r rhai sy'n fwyaf tebygol o golli swyddi a chau. Mae dros 40% o weithwyr mewn diwydiannau sydd mewn perygl yn awdurdodau lleol Caerffili a Blaenau Gwent yng Nghymroedd De Cymru ac yn awdurdod lleol Sir y Fflint yng Ngogledd Cymru⁹.

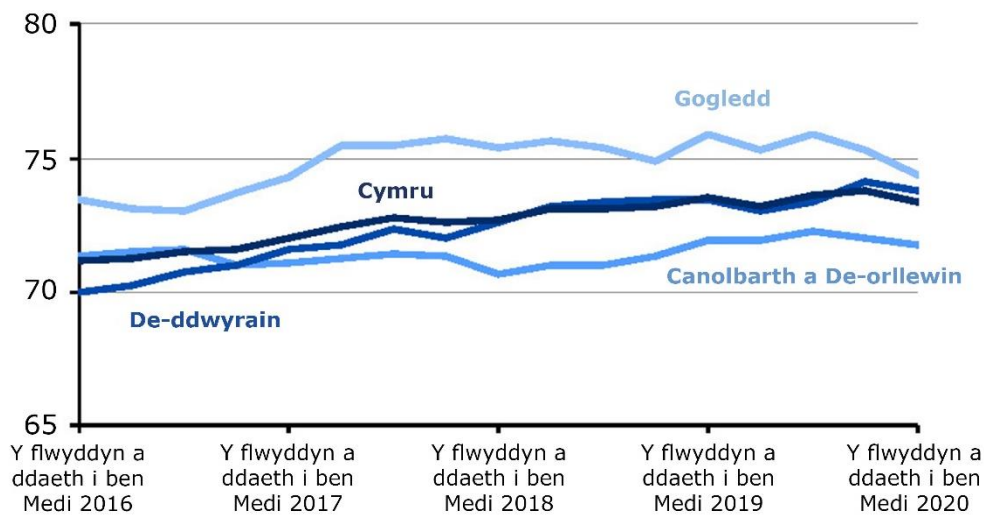
Mewn perthynas â chyflogaeth, mae tystiolaeth yn awgrymu mai trefi arfordirol a chyn-ddiwydiannol sydd yn y perygl mwyaf ac yr effeithiwyd arnynt yn anghymesur gan y pandemig⁴³. Mae gan Gymru lawer o drefi

Ffigur 13: Cyfran y gweithwyr mewn diwydiannau sydd mewn perygl fesul awdurdod lleol yng Nghymru

Tudalen | 22

Ffigur 14: Cyfraddau cyflogaeth yn ôl rhanbarth economaidd, (cyfartaledd treigl pedwar chwarter, canran y rhai 16-64 oed, heb eu haddasu'n dymhorol), 2016-2020.

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru. Ystadegyn Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021

Yng Ngogledd Cymru, mae'r sector gweithgynhyrchu yn cyfrif am 14% o gyfanswm y gweithlu²⁸. Ergydiwyd y sector hwn yn galed gan y pandemig gyda llai o alw am awyrfod a gweithgynhyrchu ceir. Fodd bynnag, ychydig iawn o effaith a gafwyd ar y sector ynni a'r amgylchedd yng Ngogledd Cymru. Effeithiwyd ar drefi arfordirol Llandudno a'r Rhyl o ran twristiaeth gan fod y lleoedd hyn yn dibynnu'n helaeth ar dwristiaid, yn enwedig yn ystod yr haf⁴³. Mae hyn yn cynnwys busnesau llety, bwyd a hamdden. Mae 14.4% o gyflogaethion ym Mae Cinmel, ger y Rhyl, yn gweithio yn y sector llety ac mae'r dref ymhlith yr 20 lle brig ar gyfer pobl a gyflogir yn y diwydiant llety⁴³.

Mae gan Ganolbarth a Gorllewin Cymru gyfran uwch o hunangyflogaeth na gweddill Cymru a'r DU. Mae mwy nag 20% o'r gweithlu ym Mhowys, Ceredigion a Sir Benfro yn hunangyflogedig⁶. Bu'n anoddach i weithwyr hunangyflogedig ael at y cymorth, gan arwain at fwy o hawliadau budd-dal sy'n gysylltiedig â diweithdra. Mae'r diwydiant twristiaeth a lletygarwch yn bwysig yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru ac mae'r pandemig wedi ergydio'r diwydiannau hyn yn arbennig o galed.

Yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru, mae'r sector iechyd a gofal cymdeithasol yn cyfrif am 18% o'r holl gyflogaeth²⁷. Mae hon yn ganran uwch na gweddill y wlad. Bu'r sector hwn o dan bwysau wrth i'r galw am wasanaethau iechyd a gofal cymdeithasol gynyddu yn ystod y pandemig. Mae'r galw hwn yn debygol o fod yn bresennol am gryn dipyn wrth i'r wlad ymdrin â chanlyniadau'r pandemig.

Amlygodd adroddiad Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol y De-ddwyrain²⁶ bwysigrwydd yr 'economi sylfaenol ddynol' yn y rhanbarth. Mae'r

adroddiad yn rhannu hyn yn ddau gategori: 'Addysg, Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Gofal Plant', sy'n cynrychioli bron i 30% o'r gweithlu rhanbarthol, a 'Lletygarwch, Manwerthu a Thwristiaeth', sy'n cynrychioli bron i 25% o'r gweithlu rhanbarthol. Effeithiwyd ar yr ail gategori yn llawer mwy na'r cyntaf.

Y sector creadigol yw un o'r sectorau sy'n tyfu gyflymaf yn y Ddwyrain, yn enwedig yng Nghaerdydd. Ergydiwyd y sector hwn gan derfynu cynrychiadau a ffyrlo. O 2019, cyflogodd y sector celfyddydau, adloniant a chreadigol 43,400 o bobl yng Nghymru³⁷ ac roedd 77% o'r rhai a oedd yn gymwys wedi'u rhoi ar ffyrlo erbyn mis Mehefin 2020 (gweler Tabl 3 yn yr Atodiad Technegol).

6.3 Poblogaethau

Mae'r pandemig wedi effeithio ar bawb yng Nghymru ond effeithiwyd yn fwy ar rai poblogaethau nag eraill. Mae hyn yn cynnwys pobl ifanc, menywod a grwpiau Pobl Dduon, Asiaidd a Lleiafrifoedd Ethnig (BAME)^{17,45}. Bydd yr adran hon yn ystyried gwahanol grwpiau poblogaeth a sut y mae newidiadau cyflogaeth sy'n gysylltiedig â COVID-19 wedi effeithio arnynt.

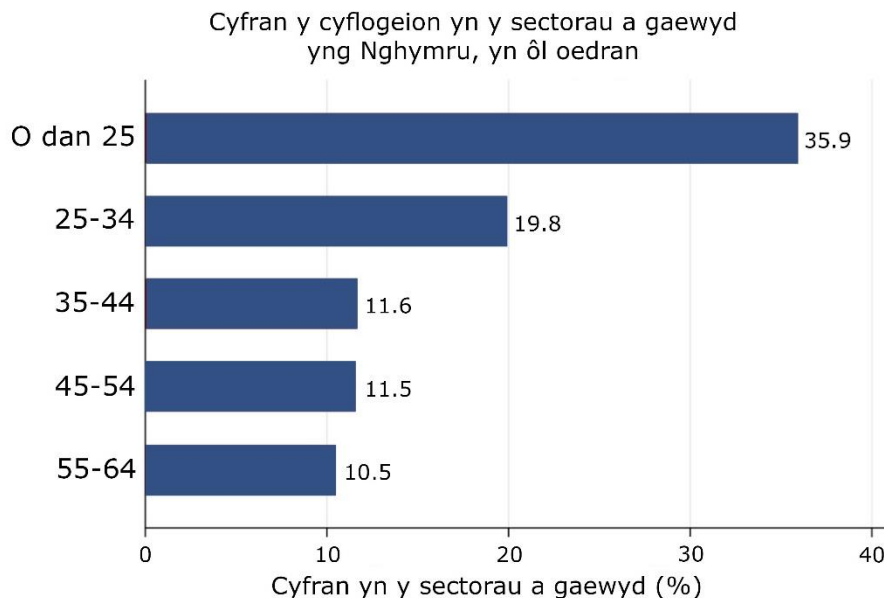
6.3.1 Oedran

O ran cyflogaeth, ceir tystiolaeth gref mai ar bobl ifanc 16-24 oed y mae pandemig COVID-19 wedi effeithio fwyaf. Yn 2019, amcangyfrifwyd bod 341,093 o bobl ifanc yng Nghymru⁴⁶, sef 17.7% o'r boblogaeth o oedran gweithio (pobl 16-64 oed). Effeithiwyd arnynt o ran tarfu ar addysg, atal prentisiaethau, a chyfyngu ar gyflogaeth, sydd wedi cyfrannu at effaith andwyol ar les meddyliol⁴⁷.

Mae cyfran uwch o bobl ifanc yn gweithio yn y sectorau a gaewyd a'r sectorau â chyflogau is⁵, sy'n golygu hefyd y bu pobl ifanc yn fwy tebygol o gael eu rhoi ar ffyrlo⁴⁸. Mae mwy na thraean (35.9%) o bobl ifanc sy'n gyflogaeth yn gweithio yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru. Ledled y DU, mae 16% o bobl ifanc mewn cyflogaeth yn gweithio mewn swyddi gweinyddol a gwasanaeth elfennol, sy'n cynnwys staff bar, gweinyddwyr a chynorthwyywyr cegin, glanhawyr, gwarchodwyr diogelwch a swyddi gwerthu elfennol a 13% yn gweithio mewn gwerthiannau, sef swyddi manwerthu a thelewerthu yn bennaf⁴⁹.

Mae Ffigur 15 yn dangos cyfrannau'r gwahanol grwpiau oedran sy'n gweithio yn y sectorau a gaewyd ac mae'n amlwg mai ar bobl ifanc yr effeithiwyd fwyaf.

Ffigur 15: Cyfran y cyflogeion yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru, yn ôl oedran.

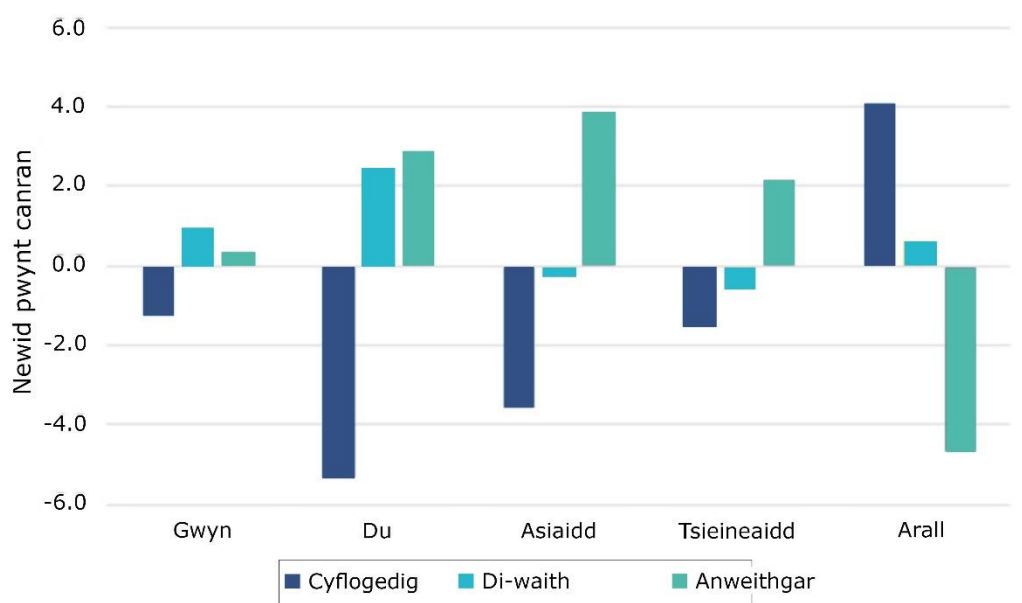

Ffynhonnell: Dadansoddi Cyllid Cymru. Covid-19 and the Welsh economy: shutdown sectors and key workers. 2020

Er bod y pandemig wedi effeithio ar bob person ifanc, effeithiwyd ar grwpiau BAME ifanc yn fwy na phobl ifanc Gwyn Prydeinig o ran cyflogaeth ac anweithgarwch economaidd^{49,50}. Mae'r gostyngiad mewn cyfraddau cyflogaeth a'r cynnydd mewn cyfraddau anweithgarwch economaidd ar gyfer grwpiau BAME wedi bod yn fwy nag ar gyfer pobl ifanc Gwyn Prydeinig (gweler Ffigur 16).

Er bod cyfraddau cyflogaeth wedi gostwng, awgryma'r dystiolaeth ychydig bach o gynnydd mewn gwirionedd yn nifer y bobl ifanc sy'n dechrau addysg o ganlyniad i'r pandemig⁴⁹. Cynyddodd cyfranogiad mewn addysg ar gyfer menywod ifanc o 46% i 49% yn ystod Chwarter 2 a Chwarter 3 2020 tra'n aros yr un peth ar gyfer dynion (41%)⁴⁹. Oherwydd y cynnydd hwn mewn cyfranogiad mewn addysg, er bod cyfraddau cyflogaeth yn gostwng hyd yn oed, ar y cyfan mae llai o bobl ifanc nad ydynt mewn gwaith nac addysg. Fodd bynnag, bu gostyngiad hefyd yn nifer y bobl ifanc sy'n gweithio ac yn astudio ar yr un pryd. Gall hyn fod yn broblem i bobl ifanc o gartrefi incwm isel y bu angen yr incwm ychwanegol arnynt wrth astudio.

Ffigur 16: Newid pwynt canran mewn cyflogaeth, diweithdra ac anweithgarwch economaidd i bobl ifanc yn ôl ethnigrwydd, cyn yr argyfwng ac yn ystod argyfwng, y DU, 16-64 oed

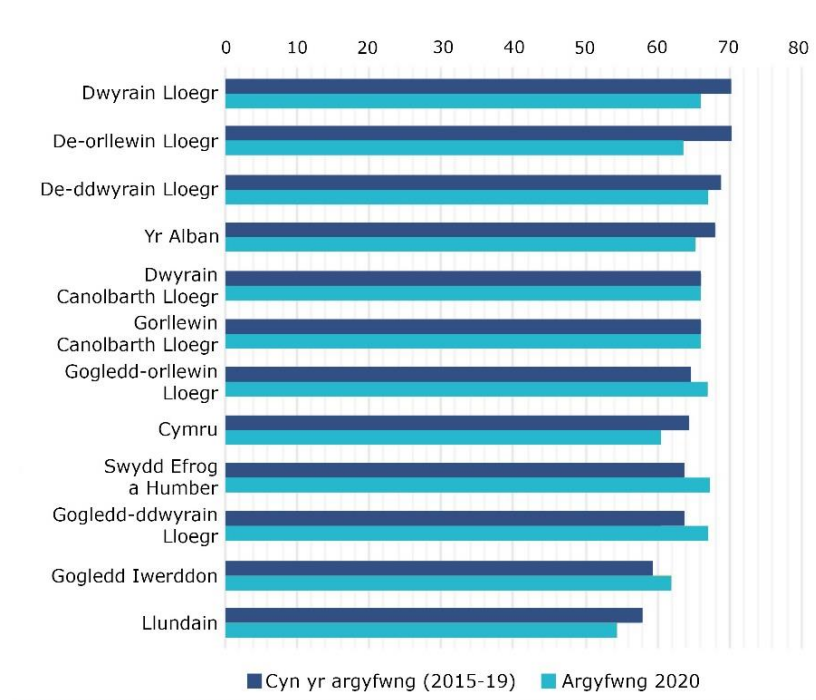

Ffynhonnell: Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. An unequal crisis. 2021

Mae cyfraddau cyflogaeth ieuenctid wedi gostwng ar draws y rhan fwyaf o ranbarthau a chenhedloedd y DU o ganlyniad i'r pandemig⁴⁹. Cafwyd cynnydd mewn rhai rhanbarthau yn Lloegr a Gogledd Iwerddon, ond bellach gan Gymru y mae'r cyfraddau cyflogaeth ieuenctid isaf o'i chymharu â chenhedloedd eraill y DU sef 60% (dim ond Llundain sydd â chyfraddau cyflogaeth ieuenctid is na Chymru sef 54%). Mae Ffigur 17 yn dangos hyn.

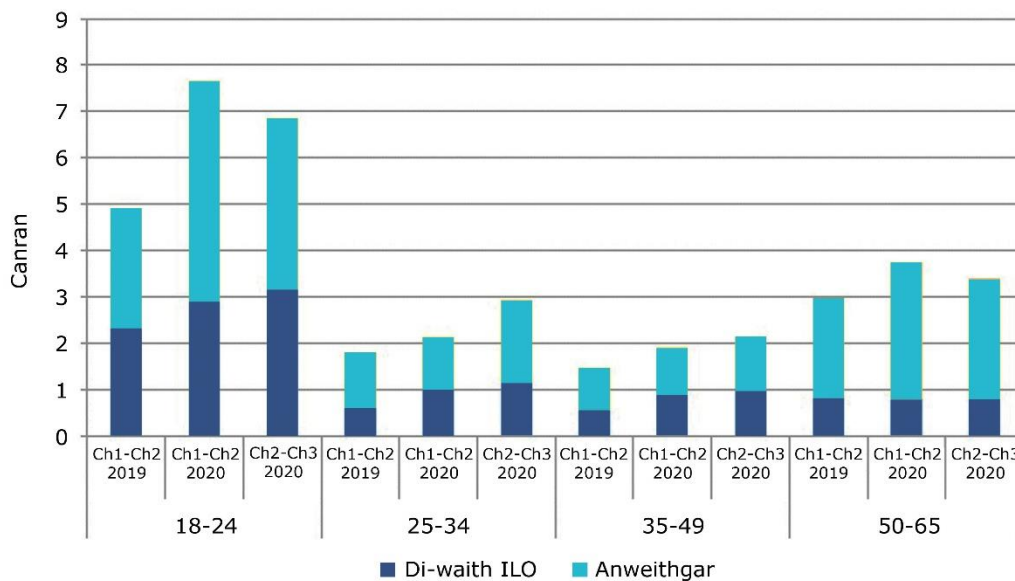
Roedd pobl ifanc mewn cyflogaeth hefyd yn fwy tebygol na phoblogaethau hŷn o lifo allan o gyflogaeth ac i ddiweithdra ac anweithgarwch economaidd, cyn ac yn ystod y pandemig⁵¹. Mae wedi cynyddu'n sylweddol oherwydd y pandemig (gweler Ffigur 18).

Ffigur 17: Cyfraddau cyflogaeth ieuenctid yn ôl rhanbarth, cyn ac yn ystod yr argyfwng, y DU

Ffynhonnell: Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. An unequal crisis. 2021

Ffigur 18: Llifoedd canran allan o gyflogaeth yn ôl grŵp oedran a chyrchfan, cymariaethau chwarterol, y DU

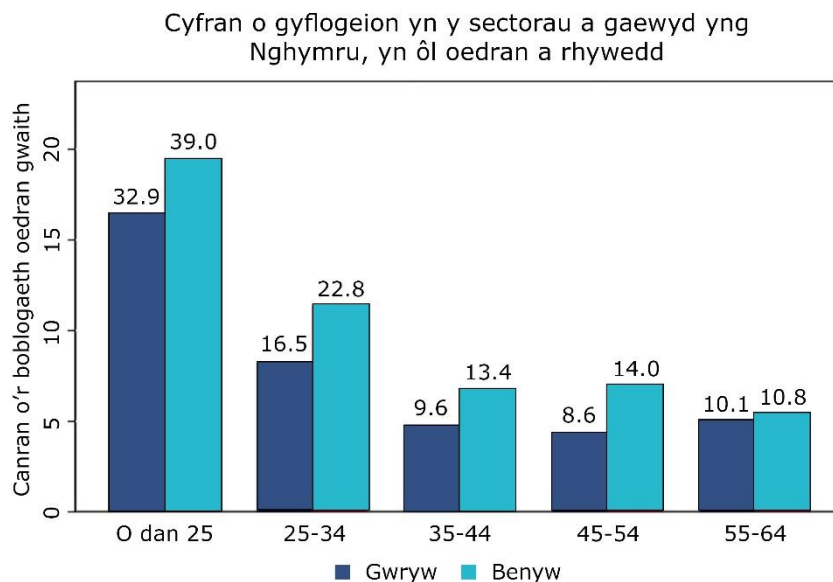
Ffynhonnell: y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. The impacts of the coronavirus crisis on the labour market. 2020

Mae pobl ifanc yn yr ysgol yn poeni am eu dyfodol a'u rhagolygon swyddi ac maent hefyd yn poeni am ddysgu ar-lein yn effeithio ar eu perfformiad academaidd^{52,53}. At hynny, roedd rhai disgyblion yn teimlo diffyg cefnogaeth yn ystod y cyfyngiadau symud ac wrth iddynt ddychwelyd i ysgolion. Gall hyn fod o ganlyniad i lai o staff mewn ysgolion a mwy o alw am gymorth gan y disgyblion.

O ran cyflogaeth, awgryma'r dystiolaeth bresennol fod y pandemig wedi effeithio mwy ar fenywod na dynion. Yn 2019, menywod oedd 50.7% o gyfanswm y boblogaeth yng Nghymru⁴⁶. Mae mwy o fenywod mewn gwaith rhan-amser, yn y sectorau a gaewyd, a swyddi sy'n talu'n isel yn ogystal â swyddi gweithwyr allweddol yn y sector cyhoeddus, sy'n cynnwys swyddi iechyd a gofal cymdeithasol^{5,54}. Ystyrir yr olaf hefyd yn swyddi 'mewn perygl' gan eu bod mewn mwy o berygl o ddod i gysylltiad â COVID-19.

Dengys Ffigur 19 fod mwy o fenywod na dynion ym mhob grŵp oedran o'r sectorau a gaewyd. Mae hyn hefyd yn cyfateb i fwy o weithwyr benywaidd ar ffyrlo na gweithwyr gwrywaidd⁵⁵.

Ffigur 19: Cyfran y cyflogeion yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru, yn ôl rhywedd ac oedran.

Ffynhonnell: Dadansoddi Cyllid Cymru. Covid-19 and the Welsh economy: shutdown sectors and key workers. 2020

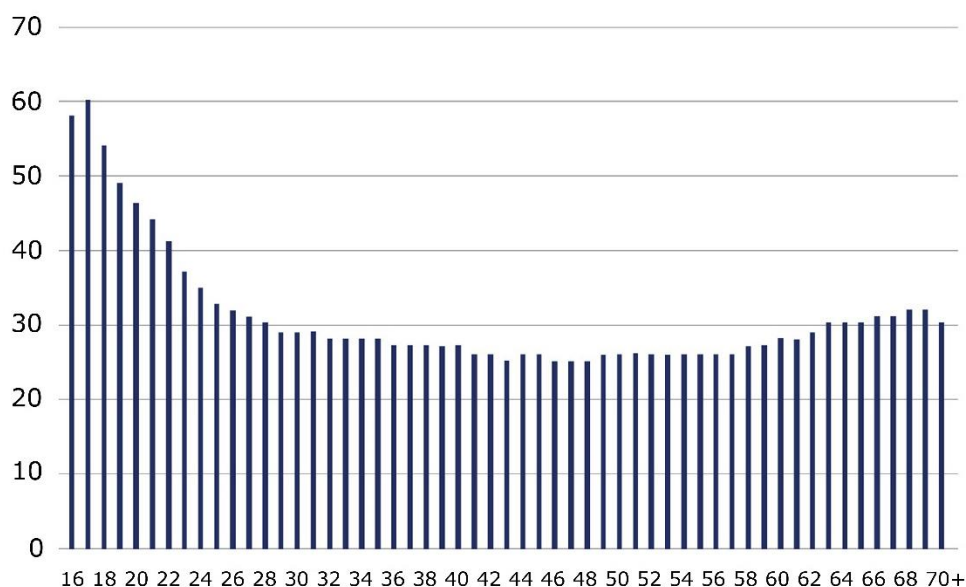
Roedd y cynllun ffyrlo'n fwy tebygol o effeithio ar gyflog pobl ganol oed mewn swyddi incwm da neu uwch na phoblogaeth ieuengach a hŷn, gan eu bod yn debygol o fod yn ennill mwy na'r terfyn ffyrlo o £2500/mis⁵⁶.

Pobl 50 oed a hŷn yw'r mwyaf tebygol o fod yn ddi-waith ers blwyddyn neu ragor (Ffigur 21)⁵⁷. Mae ffyrlo a diswyddiadau hefyd wedi effeithio ar

y boblogaeth hŷn o oedran gweithio (55-64 oed)⁵⁷. Yn 2019, mae'r grŵp hwn o bobl yn cyfrif am 21.3% o'r holl boblogaeth o oedran gweithio yng Nghymru⁵⁸.

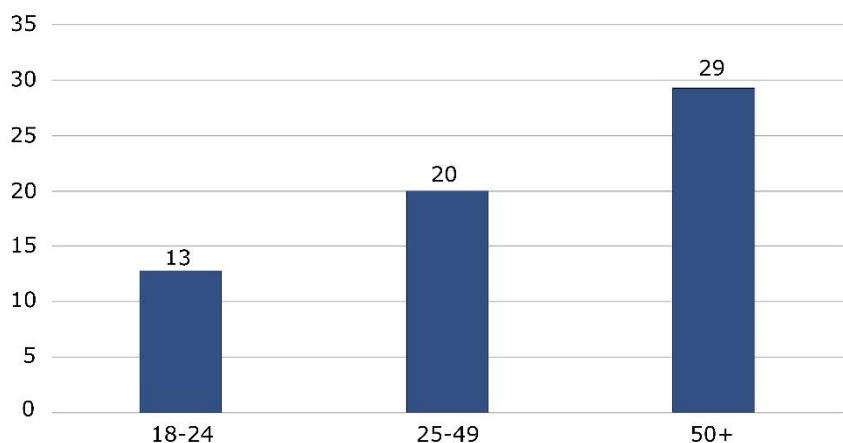
Dengys Ffigur 20 fod pobl hŷn ychydig yn fwy tebygol na phobl canol oed o fod ar ffyrlo ac mae Ffigur 21 yn dangos bod pobl hŷn hefyd yn fwy tebygol o fod yn ddi-waith hirdymor o gymharu â grwpiau oedran iau.

Ffigur 20: Cyfran y gweithwyr ar ffyrlo yn ôl oedran, 2020, y DU

Ffynhonnell: y Sefydliad Dysgu a Gwaith. A mid-life employment crisis. 2020

Ffigur 21: Cyfran y di-waith am fwy na 12 mis yn ôl oedran, 2020, y DU

Ffynhonnell: y Sefydliad Dysgu a Gwaith. A mid-life employment crisis. 2020

Yn ôl data Llywodraeth Cymru, daeth llai o brentisiaethau i ben yn 2020 o gymharu â blynyddoedd blaenorol⁵⁹. Dengys y data hwn hefyd fod prentisiaid ifanc yn fwy tebygol o fod wedi'u rhoi ar ffyrlo na phrentisiaid hŷn. Cafodd y nifer fwyaf o brentisiaid (7,770) eu rhoi ar ffyrlo ddiwedd mis Mai. Roedd hyn yn 21.9% o'r holl brentisiaethau (35,130) rhwng 20 Mawrth 2020 a 24 Gorffennaf 2020⁶⁰. Ers hynny mae hyn wedi gostwng ac o 26 Chwefror 2021, cafodd 1,765 o brentisiaid eu rhoi ar ffyrlo, sef ychydig bach o gynnydd ers misoedd yr hydref yn 2020⁶¹.

Dengys adroddiadau'r Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol o Dde-ddwyrain Cymru, Canolbarth a Gorllewin Cymru, a Gogledd Cymru^{26,27,28} fod yr effaith ar brentisiaethau wedi amrywio o'r naill sector i'r llall, gan ganfod ei bod yn anodd rhagweld yr effeithiau ar brentisiaethau yn y dyfodol.

Yn gyffredinol, mae COVID-19 a'r mesurau rheoli cysylltiedig ar gyflogaeth wedi effeithio fwyaf ar bobl ifanc o dan 24 oed, gan effeithio leiaf ar y gweithwyr hynny yn y bandiau canol oedran gweithio.

6.3.2 Rhywedd

Mae rhai adroddiadau wedi amlygu bod y pandemig hefyd wedi gwaethygu anghydraddoldebau a fodolai eisoes rhwng y rhywiau⁶². Mae menywod sy'n gweithio gartref wedi ymgymryd â mwy o waith yn y cartref, gan gynnwys addysg gartref a gofal plant cyffredinol gan fod plant wedi treulio'r rhan fwyaf o'r flwyddyn ddiwethaf gartref yn hytrach na mynd i feithrinffeydd ac ysgolion. Canfu arolwg o 20,000 o famau sy'n gweithio yn y DU, a gynhaliwyd gan yr elusen Pregnant then Screwed⁶³, fod bron i 65% o famau a roddwyd ar ffyrlo yn beio diffyg gofal plant. Dywedodd 72% o famau nad oeddent ar ffyrlo eu bod wedi gorfod gweithio llai o oriau oherwydd mwy o gyfrifoldebau gofal plant. Dengys cyfres amser ac ystadegau ffyrlo CaThEM y bu cyfran uwch o fenywod ar ffyrlo bob amser yn ystod y pandemig⁶⁴.

Mae menywod hefyd yn llawer mwy tebygol na dynion o fod yn rhieni sengl gan fod naw o bob deg unig riant yn fenywod⁶². Diffinnir aelwyd unig riant fel aelwyd gydag un oedolyn ac un neu fwy o blant. Aelwydydd unig riant oedd 6.7% o'r holl aelwydydd yng Nghymru yn 2019 (92,984 o aelwydydd)⁶⁵ ac maent yn cyfrif am 14.5% o'r holl deuluoedd yng Nghymru⁶⁶. Roedd 131,000 o deuluoedd unig riant yng Nghymru yn 2019. Cyn y pandemig roedd rhieni sengl ddwywaith mor debygol â rhieni eraill o fod yn gweithio mewn sectorau a gaewyd⁶⁷. Mae mamau sengl hefyd yn fwy tebygol o gael eu cyflogi yn y sectorau a gaewyd neu fel gweithwyr allweddol na thadau a rhieni mewn parau rhywedd cyferbyn⁶⁸. Mae hyn wedi golygu bod rhieni sengl yn fwy tebygol o gael eu rhoi ar ffyrlo ac, yn enwedig, bod mamau sengl yn waeth eu byd na pharau o rieni.

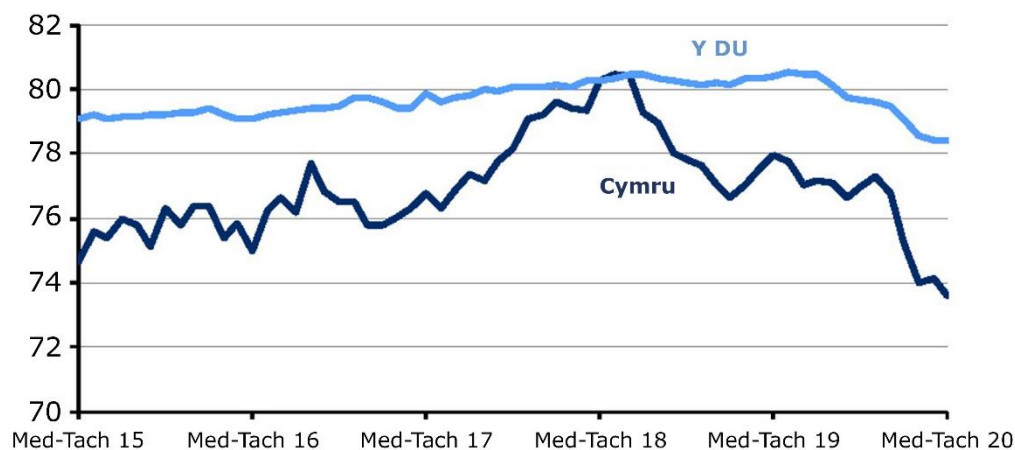
Er bod y pandemig wedi effeithio'n arbennig ar bob gweithiwr incwm isel, effeithiwyd yn arbennig ar deuluoedd incwm isel a chartrefi â phlant

dibynol^{69,70}. Awgryma'r dystiolaeth y bu teuluoedd ar incwm isel gyda phlant dibynol yn gwario mwy o arian wrth i'r plant aros gartref oherwydd cau'r ysgol. Cynyddodd hyn wariant ar fwyd, trydan ac adloniant i'r plant. Mae addysg o bell/ar-lein wedi effeithio hefyd ar deuluoedd incwm isel, a llawer wedi gorfod buddsoddi mewn pethau fel gliniaduron a band eang. Gyda phrinder mynediad a theithio, mae'n bosibl bod teuluoedd incwm isel hefyd wedi gorfod siopa mewn siopau drutach.

Er bod cyfraddau anweithgarwch economaidd yn is, ar y cyfan, ar gyfer dynion na menywod, mae lefelau anweithgarwch economaidd dynion yng Nghymru wedi cynyddu ac maent ar eu uchaf ers 1998¹². Yn debyg, mae cyfraddau cyflogaeth hefyd wedi parhau i ostwng i ddynion yng Nghymru ac yn y DU. Ergydiwyd y sector adeiladu'n galed, a hwnnw'n sector sy'n cyflogi dynion yn bennaf fel rheol, ac ar anterth ffyrlo gweithwyr ym mis Mai 2020, roedd dros 50% o weithwyr adeiladu ar ffyrlo⁷¹.

Dengys Ffigur 22 fod cyfraddau cyflogaeth wedi parhau i ostwng hefyd i ddynion ers diwedd 2018.

Ffigur 22: Cyfradd cyflogaeth, dynion (canran y rhai 16-64 oed), 2015-2020

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021

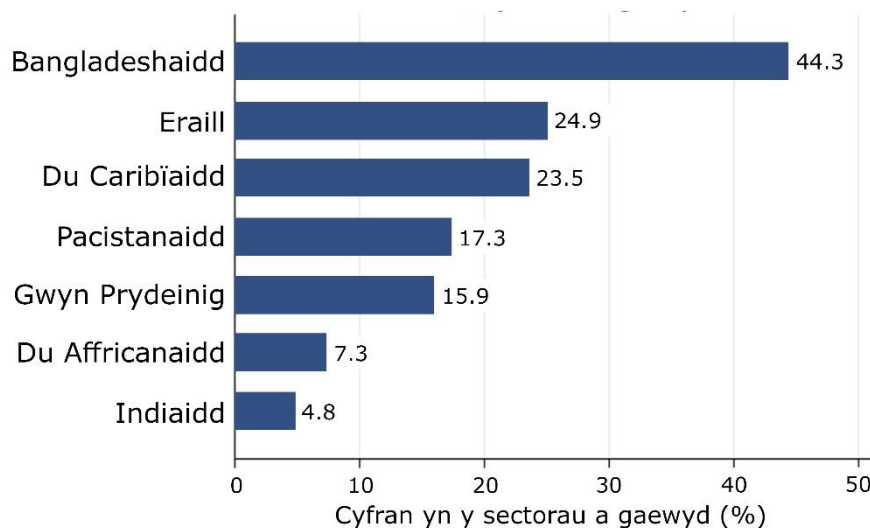
6.3.3 Ethnigrwydd

Amcangyfrifir bod grwpiau BAME yn 5.5% o gyfanswm poblogaeth Cymru o fis Medi 2020⁷². Mae'r rhan fwyaf o'r poblogaethau hyn wedi'u crynhoi mewn dinasoedd fel Caerdydd (19.1%), Casnewydd (12.3%) ac Abertawe (8.4%). Mae canran y poblogaethau o grŵp BAME ar gyfer pob awdurdod lleol arall yng Nghymru yn is na 5%, a'r ganran isaf ym Mhowys, sef 1.4%. Mae gweithwyr BAME yn cael eu gorgynrychioli mewn rhai sectorau, a'r rheini'n aml yn sectorau cyflog isel, sectorau a gaewyd a swyddi gweithwyr allweddol⁵. Mae rhai lleiafrifoedd yn fwy nag eraill yn cael eu gorgynrychioli'n arbennig yn y sectorau a gaewyd. Er enghraifft,

mae bron i 44.3% o weithwyr Bangladeshaidd yn gweithio yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru o gymharu â thua 15.9% o weithwyr Gwyn Prydeinig a dim ond 4.8% o weithwyr o India (gweler Ffigur 23). Yng Nghymru a Lloegr, mae gweithwyr Du Affricanaidd yn cael eu cynrychioli'n anghymesur yn y sector iechyd a gofal cymdeithasol o'u cymharu â grwpiau ethnig eraill⁷³. Er nad yw'r sector hwn wedi gweld cymaint o weithwyr ar ffyrlo â sectorau eraill, mae'r gweithwyr hyn mewn mwy o berygl o gael COVID-19 a chael canlyniadau gwaeth o'r clefyd⁷³.

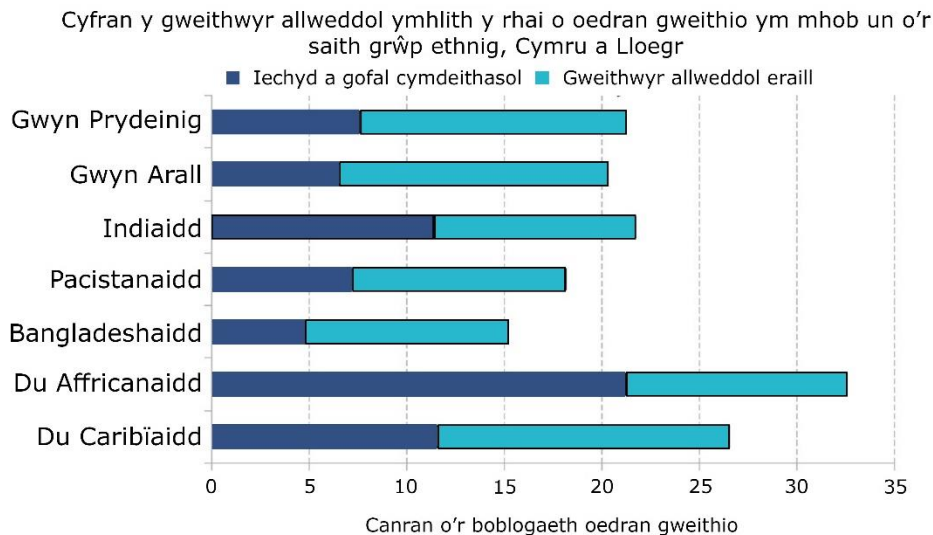
Mae Ffigur 24 isod yn dangos dosbarthiad gweithwyr allweddol yn ôl grŵp ethnig yng Nghymru a Lloegr.

Ffigur 23: Cyfran y cyflogeion yn y sectorau a gaewyd yng Nghymru, yn ôl grŵp ethnig.

Ffynhonnell: Dadansoddi Cyllid Cymru. Covid-19 and the Welsh economy: shutdown sectors and key workers. 2020

Ffigur 24: Cyfran y gweithwyr allweddol ymhlith y rhai o oedran gweithio ym mhob un o'r saith grŵp ethnig, Cymru a Lloegr

Ffynhonnell: Platt a Warwick. COVID-19 and Ethnic Inequalities in England and Wales. 2020

6.3.4 Poblogaethau ag anableddau

Ar hyn o bryd, prin yw'r wybodaeth sydd ar gael am yr effeithiau economaidd-gymdeithasol y mae'r pandemig wedi'u cael ar bobl ag anableddau yn y DU. Dywed rhai adroddiadau fod pobl ag anableddau ychydig yn fwy tebygol o fod wedi'u rhoi ar ffyrlo neu o gael eu horiau wedi'u gostwng na phobl heb anableddau⁷⁴. Maent yn poeni y gallai pobl fod yn colli eu sgiliau wrth beidio â gweithio ac y bydd yn rhaid eu hailhyfforddi wrth iddynt fynd yn ôl i'r gwaith. Mae colli trefn a sefydlogrwydd hefyd yn bryder i bobl ag anableddau dysgu. Mae'r ymchwil, sy'n dadansoddi data o astudiaeth Understanding Society, wedi canfod y bu pobl ag anableddau hefyd yn fwy tebygol o adrodd am iechyd meddwl a lles gwaeth o'u cymharu â phobl nad ydynt yn anabl⁷⁵. Sonia'r ymchwil hwn hefyd fod pobl ag anableddau mewn mwy o berygl o fod dan straen ariannol yn dilyn y pandemig.

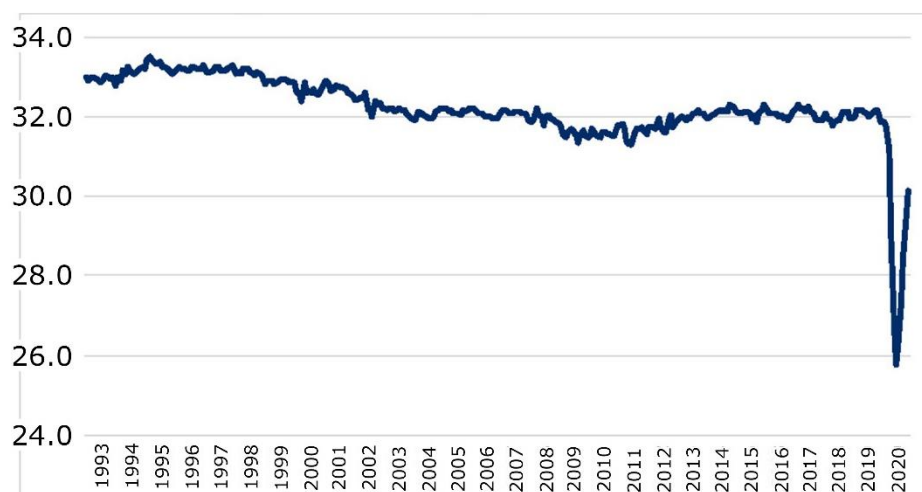
Mae adroddiad gan Lywodraeth Cymru wedi dadansoddi'r effaith y mae'r pandemig wedi'i chael ar bobl anabl⁷⁶. Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Medi 2020, roedd 14.5% o gyflogeion yng Nghymru yn anabl, fel y'u diffinnir gan Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Roedd 48.5% o bobl anabl o oedran gweithio mewn cyflogaeth o'u cymharu ag 80.6% o'r rhai nad ydynt yn anabl, gan greu bwlch cyflogaeth anabledd o 32.1 pwynt canran. Dengys y dadansoddiad hefyd fod y bwlch cyflogaeth anabledd yn is ar gyfer menywod na dynion (28.9 pwynt canran a 35.4 pwynt canran yn y drefn honno). Er bod y bwlch cyflogaeth i bobl anabl wedi lleihau yn ystod y blynyddoedd diwethaf, bu gostyngiad bach yn y cyfraddau cyflogaeth ar gyfer pobl anabl yng Nghymru yn 2020, fel y bu hefyd i bobl nad ydynt yn anabl.

6.4 Incwm a thlodi

Mae'r pandemig wedi arwain at ostyngiad mawr yn yr oriau cyfartalog a weithir yr wythnos yn y DU (gweler Ffigur 25)¹². Cyfrannodd mesurau cloi, a arweiniodd at gau busnesau, ffyrlo a lleihau oriau agor, at y gostyngiad hwn yn yr oriau cyfartalog a weithiwyd. Yn yr un modd, mae cyfraddau arbrofol y rhai sy'n hawlio budd-dal diweithdra wedi cynyddu'n sylweddol ers mis Mawrth 2020 yng Nghymru a gweddill y DU (gweler Ffigur 26)¹². Bu bron i nifer y bobl sy'n hawlio budd-dal diweithdra ddyblu yng Nghymru rhwng mis Mawrth 2020 a mis Gorffennaf 2020.

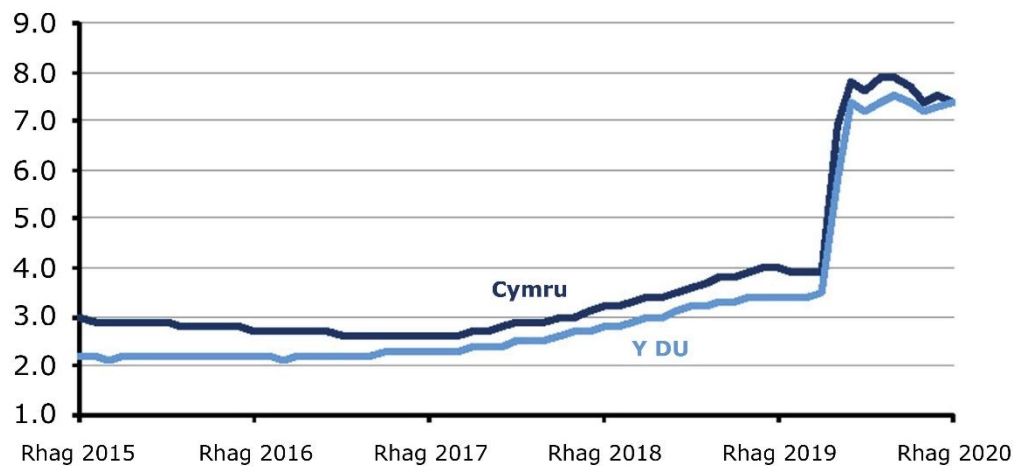
Cyn y pandemig roedd bron i chwarter y bobl yng Nghymru yn byw mewn tldi incwm cymharol⁷⁷. Mae effeithiau economaidd y pandemig yn debygol o niweidio'r rheini mewn swyddi cyflog isel ac ansicr. Roedd gweithwyr mewn swyddi cyflog isel yn fwy tebygol o weithio yn y sectorau a gaewyd a buont felly hefyd yn fwy tebygol o fod ar ffyrlo, ac o gael llai o oriau a thâl na gweithwyr mewn swyddi â chyflog uwch³⁴.

Ffigur 25: Orlau cyfartalog a weithiwyd, DU

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021

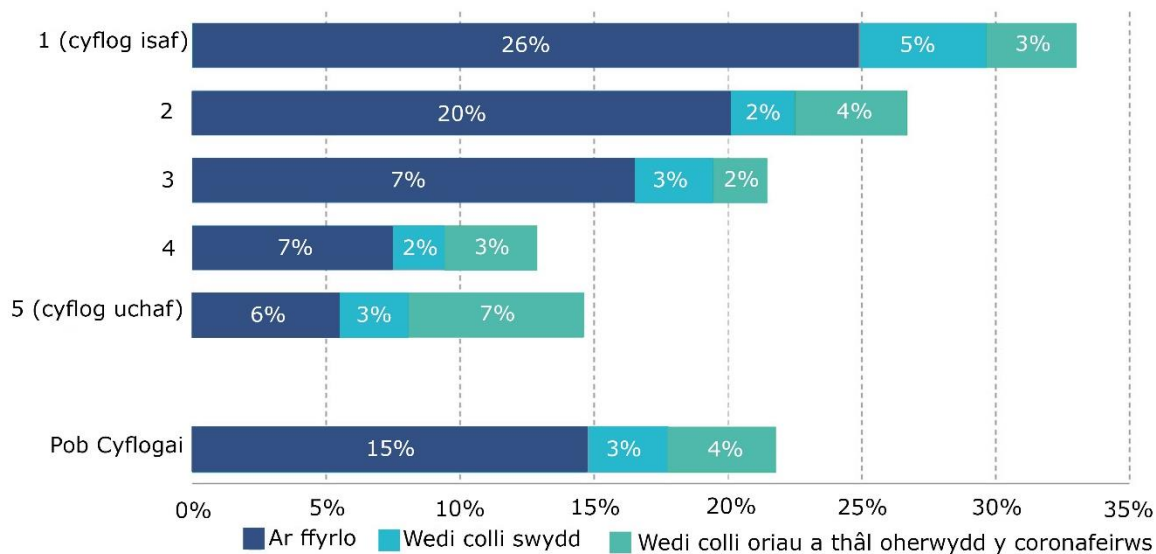
Ffigur 26: Cyfraddau arbrofol nifer y bobl sy'n hawlio budd-dal diweithdra (canran o'r gweithlu sifiliaid), Cymru a'r DU

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021

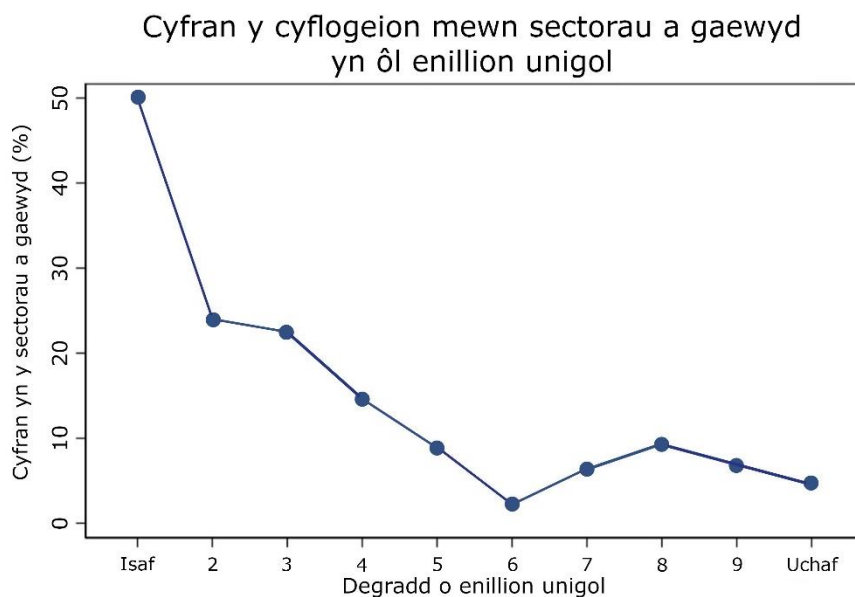
Canfu adroddiad gan Resolution Foundation hefyd fod gweithwyr yn y swyddi â'r cyflogau uchaf ddwywaith mor debygol â'r swyddi â'r cyflogau isaf o gael llai o gyflog ond eu bod yn llai tebygol o golli swyddi⁷⁸. Dengys Ffigur 27 fod traean o'r gweithwyr â'r cyflogau isaf yn y DU wedi bod ar ffyrlo neu wedi colli swyddi neu oriau. Dengys y graff hefyd mai'r isaf eich cyflog, y mwyaf tebygol y bydd ffyrlo, colli oriau a diswyddiadau wedi effeithio arnoch chi⁷⁸. Effeithiwyd ar y rhai sy'n ennill y cyflogau uchaf hefyd gan lai o oriau a thâl oherwydd y pandemig, ond efallai nad effeithiodd y gostyngiadau cyflog gymaint ar y gweithwyr hyn â gweithwyr cyflog is. Dengys Ffigur 28 gyfran y cyflogeion yn y sectorau a gaewyd yn ôl enillion unigol yng Nghymru.

Ffigur 27: Cyfran y cyflogeion a gafodd newidiadau yn eu swyddi, yn ôl cwntel enillion cyflogeion cyn y pandemig: y DU, 6-11 Mai 2020

Ffynhonnell: Resolution Foundation. The effect of the Coronavirus crisis on workers. 2020.

Ffigur 28: Cyfran y cyflogeion yn y sectorau a gaewyd yn ôl enillion unigol (o 2019), Cymru

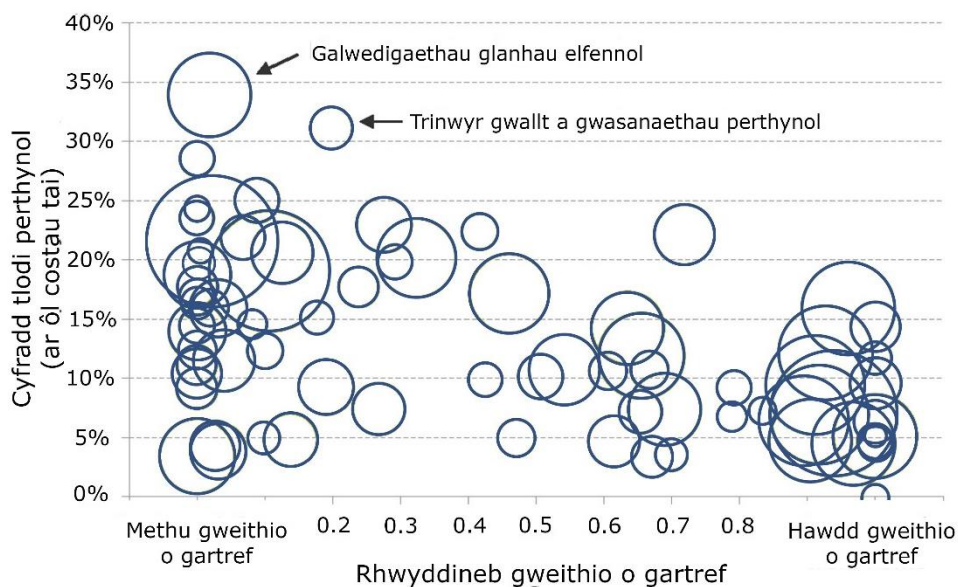

Ffynhonnell: Dadansoddi Cyllid Cymru. Covid-19 and the Welsh economy: shutdown sectors and key workers. 2020

Roedd gweithwyr yn y diwydiannau bwyd, cyfanwerthu, llety a manwerthu yn wynebu rhai o'r cyfraddau tlodi mewn gwaith uchaf cyn y pandemig⁹, sy'n golygu y gallai gostyngiad cyflog pellach fod yn niweidiol i'r grŵp hwn o bobl. Yn 2016/17-2018/19, roedd gweithwyr Cymru mewn tlodi yn cyfrif am 14% o gyfanswm y gweithlu⁹. Er bod y cynllun ffyrlo yn talu hyd at 80% o gyflogau gweithwyr, mae hyn yn dal i olygu cwtogi 20% ar gyflogau gweithwyr sy'n cael eu rhoi ar ffyrlo. Mae hyn yn ostyngiad sylweddol os nad yw eich cyflog eisoes yn gallu talu am hanfodion fel rhent, bwyd a biliau.

Mae Ffigur 29 yn cymharu cyfraddau tlodi cymharol a rhwyddineb gweithio gartref yn ôl galwedigaeth. Mae'r galwedigaethau â chyfraddau tlodi cymharol uwch yn llai tebygol o allu gweithio gartref o'u cymharu â galwedigaethau â chyfraddau tlodi cymharol is sy'n fwy tebygol o allu gweithio gartref⁷⁹. Yn sgil hyn, ni fu pobl sydd eisoes yn byw mewn tlodi cymharol yn gallu parhau i weithio yn ystod y pandemig.

Ffigur 29: Cyfraddau tlodi cymharol a rhwyddineb gweithio gartref, yn ôl galwedigaeth, 2015-2018, y DU

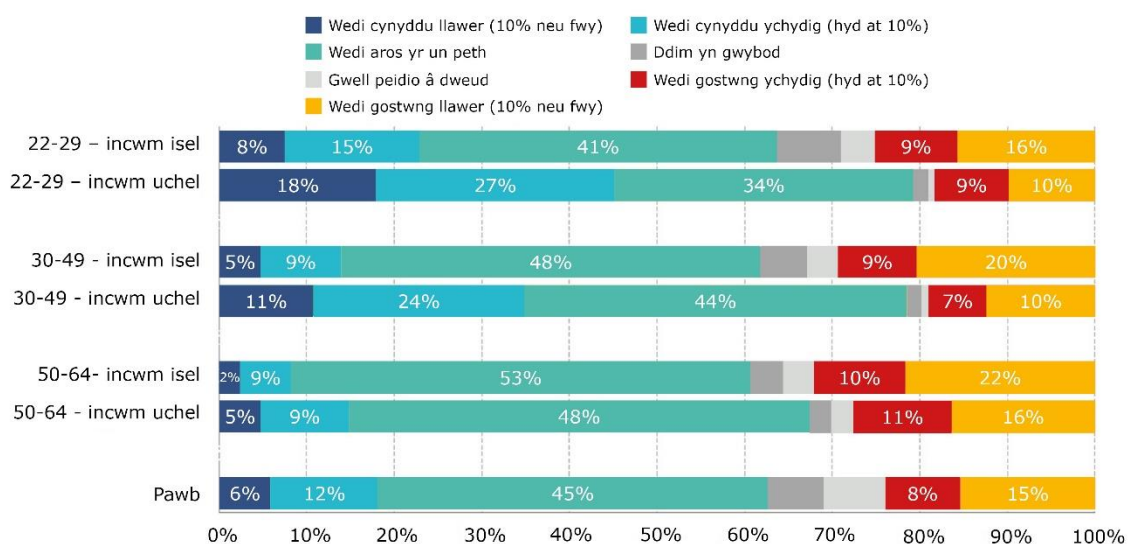
Ffynhonnell: y Sefydliad Astudiaethau Cyllid. Living standards, poverty and inequality in the UK: 2020. 2020

Bu pobl sy'n cael budd-daliadau yn cael £20 ychwanegol yr wythnos yn ystod y pandemig. Adeg ysgrifennu⁸⁰, estynnwyd yr £20 o godiad Credyd Cynhwysol wythnosol am 6 mis yng Nghyllideb 2021. Golyga hyn, ar hyn o bryd, y bydd ar waith tan ddiwedd mis Medi 2021.

Mae tystiolaeth bod pobl, ar gyfartaledd, wedi gallu cynilo ychydig mwy neu'r un swm ag arfer yn ystod y flwyddyn ddiwethaf⁵⁶. Bu pobl ag incwm uchel yn gallu cynilo, yn enwedig y grŵp oedran 22-29 oed sydd ag incwm uchel⁶⁸. Prin fu'r cyfle i wario incwm dros ben yn ystod y

cyfyngiadau symud oherwydd cau busnesau manwerthu dianghenraid, bwytai, gofal personol yn ogystal â phrinder cyfle i deithio a mynd ar wyliau. Fodd bynnag, bu pobl ag incwm isel yn gwario mwy ac yn benthyca mwy na chyn y pandemig. Mae'r swm y maent wedi gallu ei gynilo wedi gostwng yn fwy na phobl ar incwm uchel ym mhob grŵp oedran. Dengys Ffigur 30 sut mae cyfraddau cynilo gwahanol grwpiau oedran wedi cynyddu neu ostwng yn dibynnu ar eu hincwm.

Ffigur 30: Cyfran y bobl y mae eu cyfradd cynilo teuluol wedi newid o gymharu â chyn y pandemig, yn ôl grŵp oedran a chwintel incwm teuluol 18-65 oed cyn y pandemig (ac eithrio myfyrwyr a phobl sydd wedi ymddeol), y DU, 6-11 Mai 2020

Ffynhonnell: Resolution Foundation. An Intergenerational Audit. 2020

Canfu ymchwil a gynhaliwyd gan y Grŵp Gweithredu dros Dlodi Plant fod wyth o bob deg teulu incwm isel wedi dweud eu bod mewn sefyllfa ariannol waeth nag oeddent cyn y pandemig, a dywedodd hanner eu bod yn llawer gwaeth eu byd⁸¹. Roedd hyn o ganlyniad i lai o incwm a mwy o wariant. Canfuwyd bod hyd yn oed y teuluoedd nad effeithiwyd arnynt gan newid mewn cyflogaeth yn nodi sefyllfa ariannol sy'n gwaethygu oherwydd cynnydd mewn gwariant a chostau byw cyffredinol.

6.5 Mynediad at waith da/teg

Mae gwaith ansefydlog, neu annodweddiadol neu ansicr, yn waith sy'n llai diogel na gwaith safonol, parhaol ac, yn aml, amser llawn. Mae gwaith ansefydlog yn cynnwys: contractau dim oriau, gwaith dros dro a thymor byr, gwaith asiantaeth, gwaith rhan-amser, gwaith llawrydd, a'r economi gig^{82,83,84}. Caiff ei nodweddu a'i hyrwyddo'n aml fel gwaith hyblyg ond fel arfer mae hefyd yn ansicr, yn anniogel, yn talu'n wael a heb ei ddiogelu. Amcangyfrifodd Cyngres yr Undebau Llafur (TUC) fod 3.7 miliwn o bobl yn

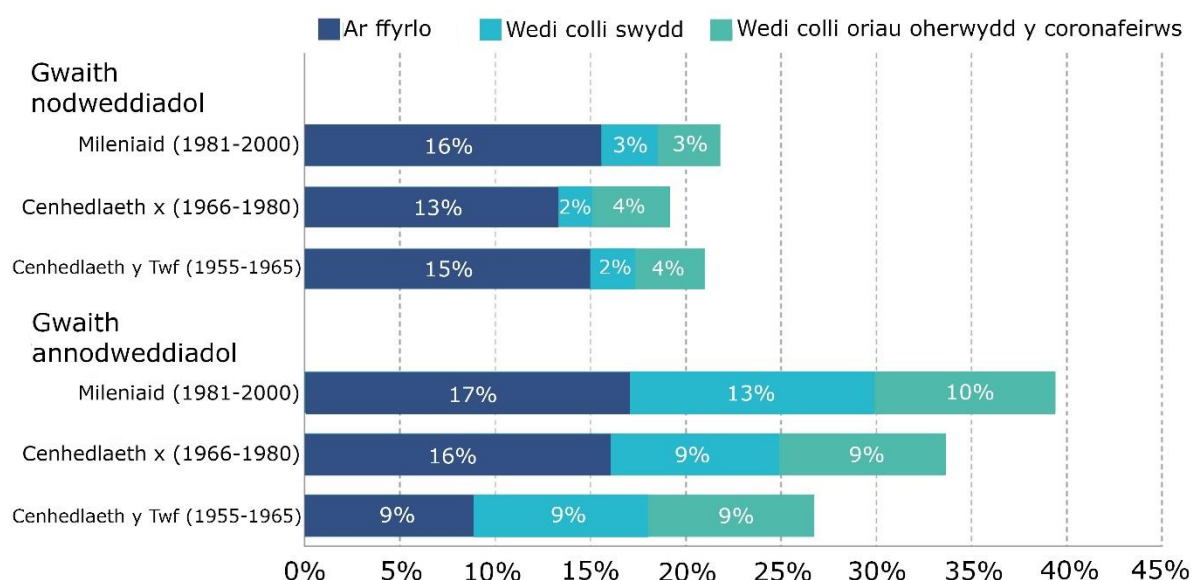
y DU wedi'u cyflogi mewn gwaith ansicr yn 2018 a bod 12.4% o weithwyr Cymru yn cael eu cyflogi mewn gwaith ansicr⁸⁴. Bu pobl mewn gwaith ansicr mewn mwy o berygl o golli swyddi yn ystod y pandemig⁸⁵. Mae gweithwyr ifanc, 'cenhedlaeth y mileniaid', yn llawer mwy tebygol o fod mewn trefniadau gwaith ansicr na chenedlaethau hŷn.

Canfu'r Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth fod gweithwyr mewn swyddi ansicr ddwywaith mor debygol o gael eu diswyddo dros dro a'u bod yn anghymesur o debygol o fod wedi'u diswyddo yn ystod y pandemig⁵¹. Nifer y gweithwyr ar contractau dim oriau yn y DU oedd 978,000 (neu 3% o gyfanswm y gweithlu) yn chwarter olaf 2020⁸⁶. Mae'r nifer hwn wedi cynyddu'n ddramatig yn ystod y deng mlynedd diwethaf gyda chynnydd bum gwaith (513% o gynnydd). Yng Nghymru, roedd hyn ychydig yn is, sef 2.7% yn chwarter olaf 2020.

Roedd pobl ifanc mewn gwaith ansicr hefyd yn llawer mwy tebygol na'r rhai mewn gwaith nodweddiadol o fod wedi colli eu swyddi neu wedi lleihau eu horiau a'u cyflog. Canfu Resolution Foundation fod dwy ran o bump o bobl ifanc, y mileniaid, mewn gwaith annodweddiadol, wedi cael eu rhoi ar ffyrlo, wedi colli eu swydd neu wedi cael llai o oriau a thâl⁸⁵ (gweler Ffigur 31).

Canfu ymchwil a gynhaliwyd gan Iechyd Cyhoeddus Cymru hefyd fod pobl mewn trefniadau cyflogaeth heb fod yn barhaol hyd at 11 gwaith yn fwy tebygol o fod yn ddi-waith ym misoedd cyntaf pandemig Covid-19 o'u cymharu â'r rhai mewn trefniadau cyflogaeth parhaol⁸⁷.

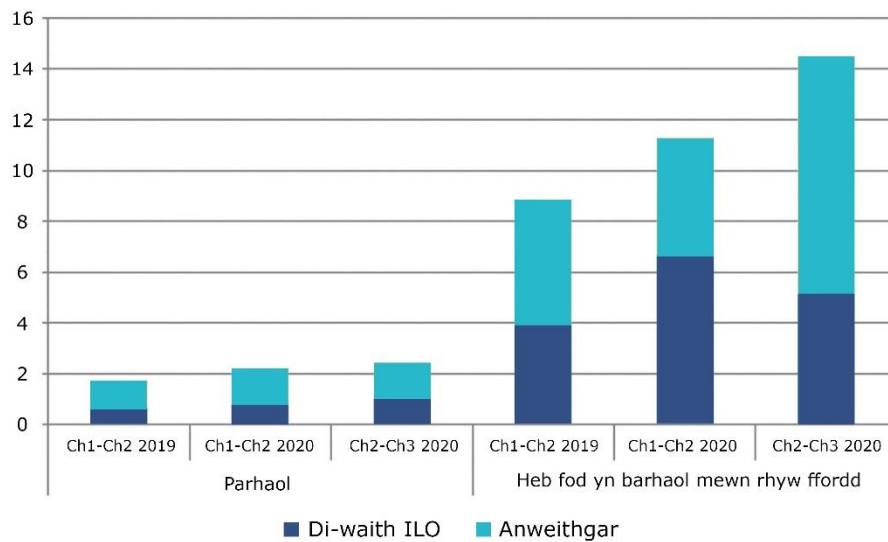
Ffigur 31: Cyfran y cyflogeion (ac eithrio myfyrwyr amser llawn) sydd wedi cael newidiadau mewn swyddi ers pandemig y coronafeirws, yn ôl cenedlaeth a math o swydd: y DU, 6-11 Mai 2020

Ffynhonnell: Resolution Foundation. *Young workers in the coronavirus crisis*. 2020

Dengys Ffigur 32 fod pobl mewn cyflogaeth ansicr yn llawer mwy tebygol o symud o gyflogaeth i ddiweithdra ac anweithgarwch economaidd, cyn ac yn ystod y pandemig.

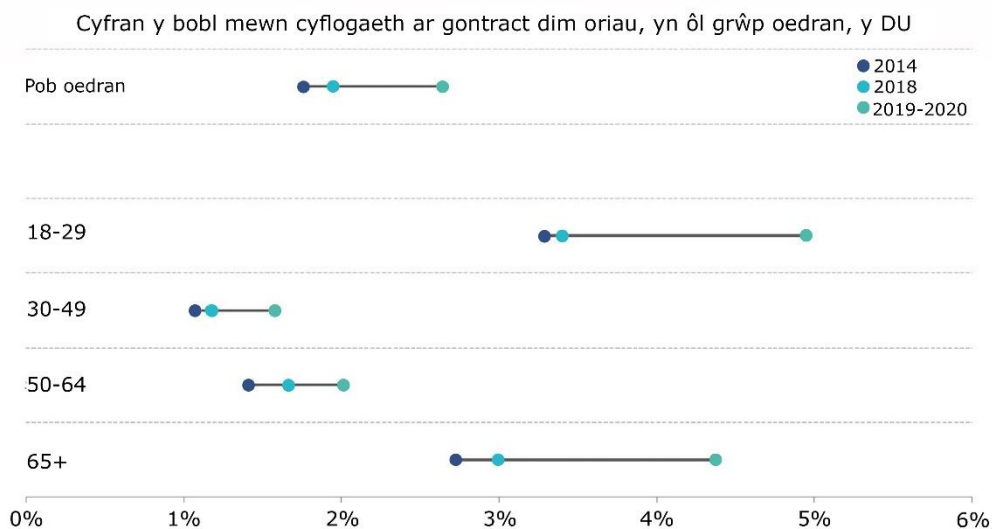
Ffigur 32: Llifoedd canran allan o gyflogaeth yn ôl cyrchfan a statws contract, y DU

Ffynhonnell: y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. *The impacts of the coronavirus crisis on the labour market*. 2020

Dengys Ffigur 33 fod contractau dim oriau wedi cynyddu ar gyfer gweithwyr iau a gweithwyr hŷn rhwng 2019 a 2020⁵⁶.

Ffigur 33: Cyfran y bobl mewn cyflogaeth ar gontract dim oriau, yn ôl grŵp oedran, y DU.

Ffynhonnell: Resolution Foundation. *An intergenerational Audit*. 2020

Mae rhai gweithwyr dim oriau, gweithwyr dros dro a gweithwyr asiantaeth hefyd wedi colli allan ar daliadau ffyrlo gan nad oeddent yn bodloni'r gofynion a nodwyd gan y llywodraeth.

7 Effeithiau yn y dyfodol

Anodd iawn yw rhagweld yr effaith ar y farchnad lafur yn y dyfodol gan ei bod yn debygol o amrywio ar draws sectorau a rhanbarthau. Bydd llacio'r cyfyngiadau'n raddol yn caniatáu i rai sectorau ailagor yn gyflymach nag eraill. Gall y galw fod yn newid hefyd, a hynny'n effeithio ar rai sectorau mewn rhai rhanbarthau yn fwy nag eraill. Ym mis Tachwedd, gwnaeth y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllidebol ragfynegiadau ynghylch graddau effeithiau'r pandemig ar ddiweithdra⁸⁸. Roedd hyn yn cynnwys tair senario: 'senario tu uchaf', 'rhagolwg canolog', a 'senario dirywiad'. Roedd y senario tu uchaf yn rhagweld cyfradd ddiweithdra o 5.1% erbyn 2^{il} Chwarter 2021, ac adeg ysgrifennu (ar ddiwedd Chwarter 1^{af} 2021) roedd y gyfradd ddiweithdra yn unol â'r rhagfynegiad hwn. Roedd y senario dirywiad yn rhagweld cyfradd ddiweithdra o 11.0% erbyn Chwarter 1^{af} 2022, a allai ddigwydd o hyd wrth i'r cynlluniau ffyrlo ddod i ben yn ystod 3^{ydd} Chwarter 2021.

Adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, byddai adroddiadau'n awgrymu nad ydym eto wedi gweld y gwaethaf o effeithiau economaidd y pandemig. Bu'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws a'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogedig yn wych am glustogi rhag poen economaidd y pandemig ac fe'u hestynnwyd tan fis Medi 2021. Gallai diwedd y cynlluniau arwain at fwy o ddiswyddiadau yn y dyfodol a chynnydd mewn cyfraddau diweithdra ledled y DU. Ar hyn o bryd mae Llywodraethau'r DU yn datblygu a nodi 'mapiau trywydd allan o'r cyfyngiadau symud'. Bydd y mapiau trywydd hyn yn nodi cynlluniau ar gyfer ailagor sectorau a gaewyd, codi cyfyngiadau 'aros gartref' ac ailagor ysgolion yn araf. Fodd bynnag, maent yn dibynnu ar nifer o ffactorau eraill megis gostyngiad parhaus yn yr achosion COVID-19.

Pwysig yw ystyried goblygiadau Brexit yn ogystal â'r newidiadau cyflogaeth sy'n gysylltiedig â COVID-19. Ymadawodd y DU yn swyddogol â'r Undeb Ewropeaidd ar 31 Ionawr 2020, a 31 Rhagfyr 2020 oedd diwedd y cyfnod pontio. Er bod Llywodraeth y DU wedi cyd-drafod cytundebau masnach â'r UE, mae'r trawsnewid yn arwain at ganlyniadau i economi Cymru⁸⁹. Mae rhwystrau a gofynion newydd i fusnesau Cymru a Phrydain a allai arwain at allu cyfyngedig i werthu ac allforio nwyddau i'r UE.

Hyd yn hyn, mae busnesau wedi gorfod delio â mwy o ddogfennau a rheoliadau allforio/mewnforio, amseroedd dosbarthu hirach oherwydd mwy o archwiliadau iechyd, ac aflonyddu ar gadwyni cyflenwi⁹⁰. Nodwyd nifer o sectorau ymhlith y sectorau allweddol yng Nghymru y bydd Brexit yn effeithio arnynt, ac un ohonynt yw'r sector gweithgynhyrchu.

Effeithiwyd o ddifrif ar y sector hwn yn barod gan y pandemig. Y sectorau eraill yr effeithiwyd arnynt yw amaethyddiaeth a gwasanaethau ariannol⁹⁰. Effeithiwyd ar amaethyddiaeth ar unwaith gan amseroedd dosbarthu hirach gan nad yw rhai mathau o gynnyrch yn para'n ddigon hir i'r archwiliadau iechyd ychwanegol gael eu cynnal, ac yna fe'u gwrthodir gan yr UE. Mae'r effaith ar wasanaethau ariannol wedi effeithio'n bennaf ar Lundain.

Soniodd y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth fod pryderon wedi'u lleisio ynghylch hawliau cyflogaeth am fod y DU wedi gadael yr UE bellach, yng nghyd-destun darparu gwaith da a theg⁹¹. Derbyniwyd Bil Cyflogaeth yn 2019 yn y DU i wella hawliau cyflogaeth ond ni chymerwyd unrhyw gamau pellach ers hynny ac, am nad yw'r DU bellach yn dilyn rheoliadau cyflogaeth yr UE, gallai hyn gael ei ddifetha ymhellach. Nodwyd newidiadau i ryddid i symud a hawliau i ymfudwyr yn y DU hefyd ymhlith effeithiau negyddol posibl Brexit⁹² gan ei fod yn debygol o effeithio ar fudo gweithwyr medrus i'r DU. Efallai bydd y system fewnfudo newydd sy'n seiliedig ar bwyntiau yn eithrio gweithwyr cyffredinol, megis gweithwyr adeiladu a gweithwyr amaethyddol tymhorol. Er nad oes niferoedd swyddogol ar faint y gweithwyr amaethyddol tymhorol, mae arolwg llafur Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr yn amcangyfrif bod gweithwyr yr UE yn cyfrif am 99% o lafur tymhorol yn 2017⁹³.

7.1 Sectorau

Mae adroddiadau'r Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol o Dde-ddwyrain Cymru, Canolbarth a Gorllewin Cymru, a Gogledd Cymru^{26,27,28} wedi nodi effeithiau ar gyfer y gwahanol sectorau ledled Cymru yn y dyfodol. Disgwylir y bydd angen parhaus am sgiliau digidol a datblygu rhithymgysylltu ar draws y rhan fwyaf o sectorau yng Nghymru.

Mae adroddiad y Bartneriaeth Sgiliau Rhanbarthol ar gyfer De-ddwyrain Cymru wedi awgrymu bod y sector gweithgynhyrchu, sy'n cyflogi 11.2% o'r gweithlu rhanbarthol, yn pryderu y gallai diswyddiadau fod yn helaeth pan ddaw'r cynllun cymorth ffyrlo i ben²⁶. Fodd bynnag, efallai y bydd awdurdodau lleol yn y rhanbarth yn gweld galw cynyddol am wasanaethau fel sgiliau cyflogaeth a chymorth cyflogadwyedd, a gwasanaethau gofal cymdeithasol. Bydd angen mwy o ffocws hefyd ar les staff wrth i Awdurdodau Lleol reoli'r gwaith o ddychwelyd gweithwyr i swyddfeydd.

A phobl yn gweithio gartref yn fwy parhaol, mae'r sector gweithgynhyrchu'n tybio y gall fod llai o angen mwy nag un car ar deuluoedd, a hynny efallai'n arwain at lai o alw am weithgynhyrchu modurol. Nodwyd yr un risg, sef llai o alw, ar gyfer y sector Awyrofod²⁸ ac mae Gogledd Cymru yn gartref i gwmnïau fel Airbus. Nododd y sector hefyd risg diswyddiadau i'r rhai sydd ar ffyrlo pan ddaw'r cynllun cymorth i ben.

Mae'r sectorau lletygarwch, manwerthu, adloniant a thwristiaeth hefyd wedi nodi effeithiau yn y dyfodol. Yn eu plith mae ailfeddwl ac ailhyfforddi staff gyda gweithdrefnau iechyd a diogelwch newydd er mwyn cadw staff a chwsmeriaid yn ddiogel bob amser. Mae manwerthu, lletygarwch a thwristiaeth yn debygol o weld mwy o ddiswyddiadau yn y dyfodol gan ei bod yn debygol y bydd llai o ryngweithio wyneb yn wyneb oherwydd mecaneiddio a digideiddio cynyddol ar wasanaeth cwsmeriaid²⁶. Mae'r sector hwn hefyd wedi colli incwm sylweddol yn 2020, sy'n debygol o arwain at ddiswyddiadau pan ddaw'r cynllun cymorth ffyrlo i ben.

Bu rhai sectorau'n llai agored i effeithiau COVID-19 a mesurau rheoli cysylltiedig. Gwelodd y sector iechyd a gofal cymdeithasol fwy o alw a recriwtio yn ystod y pandemig ac mae hyn yn debygol o barhau i'r dyfodol wrth i'r sector iechyd a gofal cymdeithasol ddelio â chanlyniadau'r pandemig. Mae galw mawr am y gwasanaethau hyn a bydd hwnnw'n parhau am gyfnod hir gan fod rhestrau aros ysbytai yn hwy nag erioed o'r blaen yng Nghymru⁹⁴ ac yn Lloegr⁹⁵.

7.2 Daearyddiaeth a phoblogaethau

Mae adroddiadau'r Partneriaethau Sgiliau Rhanbarthol ar gyfer pob un o dri rhanbarth Cymru^{26,27,28} wedi nodi'r effeithiau posibl ar bob rhanbarth a sector yn y dyfodol, fel y nodwyd yn yr adran uchod.

Mae Gogledd Cymru wedi nodi pedwar piler sydd, yn eu barn hwy, yn hanfodol i adfywio ac adnewyddu'r economi²⁸. Y rhain yw: Cyflogadwyedd Ieuenctid i sicrhau nad yw cenhedlaeth yn cael ei chreithio gan yr argyfwng; Uwchsgilio ac Ailsgilio ar gyfer gweithlu gwydn; Cadw a denu talent a phwysigrwydd sgiliau digidol ac arweinyddiaeth; System hyblyg, ymatebol ac ystwyth ar gyfer Prentisiaethau a Dysgu Seiliedig ar Waith (DSW).

Bydd effaith y pandemig ar deuluoedd incwm isel a theuluoedd sy'n byw mewn tldi yn dwyn goblygiadau i blant yn y dyfodol. Nodwyd cynhwysiant digidol ymhlith y problemau⁹⁶, a allai fod wedi cael effaith sylweddol ar bresenoldeb a pherfformiad addysgol plant. Mae hwn ymhlith y pethau a fydd yn effeithio'n sylweddol ar ddyfodol plant.

Disgwylir i bobl ifanc deimlo effeithiau'r pandemig am gryn amser gydag effeithiau creithio mawr ar ragolygon swyddi a'r potensial am dreth uwch yn y dyfodol agos a phell i dalu am y cynlluniau cymorth ariannol a gyflwynwyd gan y Llywodraeth⁶⁸. Yn seiliedig ar ddirwasgiadau blaenorol, mae adroddiadau'n rhagweld y gallai pobl ifanc sy'n gadael yr ysgol ei chael yn anos dod o hyd i waith da, teg ac efallai y bydd pobl ifanc sydd wedi ymuno â'r farchnad lafur yn ddiweddar yn ei chael yn anos gwneud dilyniant cyson yn eu gyrfa⁹⁷. Dywed Resolution Foundation fod creithiau economaidd yn fwy tebygol o effeithio ar bobl ifanc â chyrhaeddiad addysgol isel a'r rhai sydd â chymwysterau lefel is (cyfwerth â TGAU)⁹⁸.

Mae diweithdra ymysg pobl ifanc yn cael effeithiau hirdymor difrifol ar iechyd meddwl a lles pobl ifanc⁵⁰. Pryderir o ddifrif y bydd y pandemig a'r dirwasgiad sy'n dilyn yn arwain at argyfwng diweithdra ymysg pobl ifanc yng Nghymru²⁹.

O ystyried effaith anghymesur y pandemig ar boblogaethau BAME hefyd, mae'n bwysig canolbwyntio ar leoliad daearyddol y grwpiau hyn. Fel y soniwyd yn Adran 6.3.3, mae'r poblogaethau hyn yn fwy tebygol o fyw yn y dinasoedd mwy o faint fel Caerdydd, Casnewydd ac Abertawe yn hytrach nag ardaloedd mwy gwledig Cymru. Er mwyn lliniaru effeithiau'r pandemig ar boblogaethau BAME, mae'n bwysig canolbwyntio ar y sectorau sy'n gweithredu yn yr ardaloedd hyn.

7.3 Incwm a thlodi

O edrych ar dystiolaeth o ddirwasgiadau yn y gorffennol, mae'r rhai sydd fwyaf agored i niwed yn economaidd yn debygol o ddioddef yn anghymesur ar ôl y pandemig hefyd⁹⁹. Ceir tystiolaeth o gyflog is a llai o gynnydd mewn swyddi yn sgil dirwasgiadau blaenorol. Er bod y dirwasgiad hwn yn wahanol i ddirwasgiad blaenorol o ran cyfyngiadau symud a chau busnesau, disgwylir o hyd y bydd 'creithiau' economaidd hirdymor tebyg. Gall y pandemig hefyd arwain at fwy o waith ansicr, yn enwedig i bobl iau. Nodwyd cynnydd mewn gwaith dim oriau eisoes cyn y pandemig⁵⁶ ac mae'n debygol o barhau i godi yn sgil y pandemig.

Mae Legatum Institute yn amcangyfrif bod cynnydd y Llywodraeth o £20 mewn budd-daliadau wedi atal bron i 700,000 o bobl yn y DU rhag mynd i dlodi, gan gynnwys 120,000 o blant¹⁰⁰. Mae'r cynnydd mewn budd-daliadau i fod i ddod i ben ar 31 Mawrth 2021 ac, adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, mae'n ansicr o hyd a fydd yn cael ei wneud yn barhaol, ei ddileu neu ei ddisodli gan fath arall o 'hwb' budd-daliadau.

Mae Joseph Rowntree Foundation wedi rhagweld cynnydd mewn tlodi rhwng 2020 a 2021¹⁰¹. Awgrymodd hefyd y dylid gwneud yr £20 o gynnydd mewn budd-daliadau yn barhaol er mwyn atal y cynnydd hwn. Gallai cynnydd parhaol o £20 fod yn rhaff achub i grwpiau incwm isel yn y dyfodol, yn union fel y bu yn ystod y pandemig.

Mae 700,000 o bobl yng Nghymru eisoes yn byw mewn tlodi ac yn anffodus bydd nifer y bobl mewn tlodi yn codi wrth i'r pandemig barhau i effeithio ar yr economi a'r farchnad lafur¹⁰².

7.4 Ymatebion a argymhellir

Mae'r Sefydliad Tegwch Iechyd wedi nodi'r hyn y cred sydd angen ei wneud er mwyn ailgodi'n decach yn ei adolygiad 'Build Back Fairer: The COVID-19 Marmot Review'¹⁶. Fel y soniwyd eisoes, mae hwn yn gyfle unigryw i ailgodi'n decach a lliniaru rhai o'r anghydraddoldebau sydd ar

waith o hyd yn y farchnad lafur a'r gweithle. Yn y tymor hir, bydd lliniaru'r anghydraddoldebau hyn yn arwain at well canlyniadau iechyd a lles ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

Mae'r Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth wedi gwneud pedwar argymhelliad ar gyfer helpu gweithwyr ar gyflogau isel ac ansicr: cefnogi aelwydydd incwm isel, gwneud gwaith yn well i'r rhai mewn gwaith ar gyflogau isel, diwygio a buddsoddi mewn gwasanaethau cyflogaeth a sgiliau a setliad tymor hwy ar ddiogelwch, cyfranogiad a thâl¹⁰³. Mae'r holl argymhellion hyn yn ymwneud â gwaith da, teg a diogel i bawb.

Mae'r Sefydliad Dysgu a Gwaith, ynghyd â'r Comisiwn Ieuenctid, hefyd wedi nodi glasbrint uchelgeisiol ar gyfer newid a mynd i'r afael â diweithdra ymysg pobl ifanc¹⁰⁴. Maent wedi grwpio'r prif newidiadau sydd eu hangen yn bedwar categori: Mae atal yn well na gwella; Tegwch; Mae talent goll yn ein gwneud i gyd yn dlotach; Ennill y Ras Fyd-eang. Mae'r newidiadau hyn ar gyfer gwell ailgyflogaeth ieuenctid yn y dyfodol yn cynnwys adeiladu sylfaen dda a chadarn o sgiliau rhifedd a llythrennedd a dosbarthiad cyfle cyfartal i bobl ifanc.

8 Bylchau yn yr wybodaeth bresennol ac ansicrwydd

Anodd yw rhagweld beth yn union fydd yn digwydd pan ddaw'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws a'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogedig i ben, ac a fydd cynlluniau cymorth eraill yn cael eu hailgyflwyno oherwydd cyfyngiadau symud yn y dyfodol. Gyda chyflwyniad y brechlyn, mae'n ymddangos bod mwy o gyfyngiadau symud yn annhebygol er bod rhai cyfyngiadau (e.e. cadw pellter cymdeithasol mewn lleoliadau lletygarwch) yn debygol o barhau am gryn dipyn. Fodd bynnag, mae hyn yn dibynnu ar unrhyw amrywiolion pellach sy'n peri pryder a all fod yn fwy heintus ac a allai wrthsefyll yr ystod bresennol o frechlynnau.

Mae rhai bylchau yn y llenyddiaeth bresennol o ran pobl anabl a'u profiadau o newidiadau mewn cyflogaeth. Mae hyn yn bwysig gan eu bod yn debygol o gael profiadau gwahanol o newid cyflogaeth i weithwyr abl a gellid effeithio arnynt mewn gwahanol ffyrdd yn seicolegol.

Er bod diswyddiadau, hawl wyr budd-daliadau, ac anweithgarwch economaidd wedi cynyddu yng Nghymru, a diweithdra i raddau, mae'n amlwg bod y cynlluniau cymorth ariannol wedi rhoi rhaff achub i gyflogwyr a gweithwyr yn 2020¹⁰⁵. Disgwylir i lefelau diweithdra gynyddu pan ddaw'r cynlluniau cymorth ariannol hyn i ben i gyflogwyr a gweithwyr. Fe allwn ddefnyddio gwybodaeth o ddirwasgiadau yn y gorffennol, ond mae'r argyfwng economaidd hwn yn fwy nag o'r blaen ac felly anodd yw rhagweld effeithiau yn y dyfodol yn gywir neu faint yr

effeithiau presennol. Mae'n gyfnod ansicr a digynsail iawn lle mae pethau'n newid yn gyflym.

Ar yr un pryd â'r pandemig, mae Cymru a'r DU hefyd yn wynebu ansicrwydd ynglŷn â Brexit a'r cytundeb masnach newydd gyda'r UE. Gadawodd y DU yr UE yn swyddogol ar ddechrau'r flwyddyn ac, i ddechrau, mae allforio a mewnfario yn wynebu rhai oediadau mawr. Fodd bynnag, mae'r effeithiau hirdymor yn ansicr o hyd.

Mae'n bwysig parhau i ymchwilio i effeithiau'r pandemig a'u monitro er mwyn cael syniad cliriach o'r effeithiau ar gyflogaeth a chanlyniadau iechyd yn y dyfodol i genedlaethau'r presennol a'r dyfodol.

9 Casgliadau

I gloi, er bod y dyfodol yn ansicr ac yn anrhagweladwy, bu effeithiau COVID-19 ar gyflogaeth, hyd yma, yn eithriadol. Bu cannoedd o filoedd o bobl yng Nghymru ar (ac oddi ar) ffyrlo ac mae tuag 800,000 o bobl wedi cael eu diswyddo yn y DU ers dechrau'r pandemig¹⁰⁶. Gwnaeth diswyddiadau yng Nghymru fwy na dyblu yn 2020 o gymharu â diswyddiadau yn 2019¹⁰⁷. Fodd bynnag, mae'r nifer hwn yn llawer is nag y buasai heb gynlluniau cymorth ariannol y Llywodraeth ar gyfer cyflogaeth a'r hunangyflogedig.

Dengys tystiolaeth yr effeithiwyd yn fwy ar rai grwpiau poblogaeth, rhanbarthau a sectorau nag eraill. Mae'r grwpiau poblogaeth hyn yn cynnwys pobl ifanc, menywod, BAME, a theuluoedd incwm isel a rhieni sengl. Mae'r grwpiau hyn sy'n agored i niwed yn fwy tebygol o fod yn gweithio mewn sectorau a gaewyd a swyddi gweithwyr allweddol, a fu efallai'n fwy agored i COVID-19. Yr ardaloedd yr effeithiwyd arnynt fwyaf o ran y sectorau sy'n bresennol yn y rhanbarthau hyn fu trefi cyn-ddiwydiannol a threfi arfordirol. Y sectorau yr effeithiwyd arnynt fwyaf yng Nghymru yw gweithgynhyrchu, adeiladu, gwasanaethau llety a bwyd (twristiaeth a lletygarwch), manwerthu dianghenraid a chyfanwerthu, a'r celfyddydau ac adloniant. Effeithiwyd arnynt gan fesurau cyfyngiadau symud caeth a newid yn y galw a'r cadwyni cyflenwi, a arweiniodd at roi nifer fawr iawn o weithwyr ar ffyrlo.

Yr hyn nad ydym yn ei wybod yw beth fydd yn digwydd yn ystod y misoedd a'r blynnyddoedd nesaf. Gwnaed rhagfynegiadau am yr adferiad economaidd gan swyddogion ac economegwyr y Llywodraeth yn seiliedig ar wahanol elfennau, megis cyflwyno brechlynnau effeithiol a llacio'r cyfyngiadau¹⁰⁸. Fodd bynnag, mae'r sefyllfa'n newid yn gyson. Adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, bydd y cynlluniau cymorth ariannol yn dod i ben ym mis Medi 2021¹⁰⁹, a disgwylir yn sgil hynny y bydd diswyddiadau pellach a chynnydd mewn diweithdra¹⁰⁸. Gobaith y mapiau trywydd rhagarweiniol a nodwyd gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU, wrth i'r brechlyn gael ei gyflwyno ar y trywydd iawn (heb unrhyw amrywiolion

pellach o'r feirws), yw y gallai manwerthu dianghenraid agor yn y Gwanwyn ac y gellid codi llawer o fesurau rheoli erbyn haf 2021 er bod ymbellhau cymdeithasol yn debygol o barhau am weddill y flwyddyn¹¹⁰.

10 Ffynonellau

1. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *GDP, UK regions and countries: April to June 2020*. 2020. Ar gael o: [GDP, UK regions and countries - Office for National Statistics](#)
2. Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Mawrth 2020. 2020. Ar gael o: <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2020-03/key-economic-statistics-march-2020-138.pdf>
3. Llywodraeth Cymru. Arolwg Blynnyddol o'r Boblogaeth: mis Hydref 2019 i fis Medi 2020. 2020. Ar gael o: <https://llyw.cymru/arolwg-blynnyddol-or-boblogaeth-hydref-2019-i-fedi-2020>
4. Rodriguez, J. *Covid-19 and the Welsh economy: working from home*. Dadansoddi Cyllid Cymru. 2020. Ar gael o: https://www.cardiff.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0011/2425466/Covid_economy_report_2.pdf
5. Rodriguez, J. *Covid-19 and the Welsh economy: shutdown sectors and key workers*. Dadansoddi Cyllid Cymru. 2020. Ar gael o: https://www.cardiff.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0009/2409921/Covid_economy_report_1_Final_rep.pdf
6. StatsCymru. Statws unigolion cyflogedig yn ôl awdurdod lleol yng Nghymru a mesur. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/People-and-Work/Employment/Persons-Employed/statusofemployedpersons-by-welshlocalauthority-measure>
7. Cribb, J., Delestre, I. a Johnson, P. *Who is excluded from the government's Self Employment Income Support Scheme and what could the government do about it?* y Sefydliad Astudiaethau Cyllid. 2020. Ar gael o: <https://www.ifs.org.uk/publications/15276>
8. StatsCymru. Canran yr holl unigolion, plant, oedolion oedran gweithio a phensiynwyr sy'n byw mewn tlodi incwm cymharol ar gyfer y DU. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/Poverty/householdbelowaverageincome-by-year>
9. Joseph Rowntree Foundation. *Poverty in Wales 2020*. 2020. Ar gael o: https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/poverty_in_wales_2020_0.pdf
10. StatsCymru. Enillion wythnosol gros cyfartalog (canolrif) yn ôl gwlad y DU - rhanbarth yn Lloegr a blwyddyn (£). [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/People-and-Work/Earnings/medianweeklyearnings-by-ukcountryenglishregion-year>
11. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Earnings and hours worked, by region occupation by two-digit SOC: ASHE Table 3*. 2020. Ar gael o:

- <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/earningsandworkinghours/datasets/regionbyoccupation2digitsocashetable3>
12. Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Ionawr 2021. 2021. Ar gael o: <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2021-01/key-economic-statistics-january-2021-402.pdf>
 13. BBC. *Bank boss: UK facing 'unprecedented economic uncertainty'*. [Ar-lein] 2020. Ar gael yn: <https://www.bbc.co.uk/news/business-54594356>
 14. Harari, D., Keep, M. a Brien, P. *Coronavirus: Economic impact*. Tŷ'r Cyffredin. 2021. Ar gael o: [Coronavirus: Economic impact - House of Commons Library \(parliament.uk\)](https://commons.parliament.uk/Coronavirus-Economic-impact)
 15. Parveen, N. *Priti Patel says 'sorry if people feel there have been failings' over PPE*. The Guardian. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://www.theguardian.com/world/2020/apr/11/priti-patel-says-sorry-if-people-feel-there-have-been-failings-over-ppe>
 16. Marmot, M et al. *Build Back Fairer: The COVID-19 Marmot Review. The Pandemic, Socioeconomic and Health Inequalities in England*. Y Sefydliad Tegwch Iechyd. Ar gael o: <http://www.instituteofhealthequity.org/resources-reports/build-back-fairer-the-covid-19-marmot-review/build-back-fairer-the-covid-19-marmot-review-executive-summary.pdf>
 17. Bevan Foundation. *Coronavirus and Fair Work*. 2020. Ar gael o: <https://www.bevanfoundation.org/wp-content/uploads/2020/07/Coronavirus-Fair-Work-Final.pdf>
 18. Y Sefydliad Iechyd. *Job quality: How does work affect our health?* [Ar-lein] 2019. Ar gael o: <https://www.health.org.uk/news-and-comment/charts-and-infographics/job-quality>
 19. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *GDP monthly estimate, UK: December 2020*. 2021. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/gdpmonthlyestimateuk/december2020#annual-gdp-fell-by-99-in-2020-the-largest-yearly-fall-on-record>
 20. Partington, R. *UK economy hit by record slump in 2020 but double-dip recession avoided*. The Guardian. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: [UK economy hit by record slump in 2020 but double-dip recession avoided | Economic growth \(GDP\) | The Guardian](https://www.theguardian.com/economy/2021/jan/14/uk-economy-hit-by-record-slump-in-2020-but-double-dip-recession-avoided)
 21. Tyndall, J. *AACODS checklist*. Prifysgol Flinders. 2010. Ar gael o: https://dspace.flinders.edu.au/xmlui/bitstream/handle/2328/3326/AACODS_Checklist.pdf;jsessionid=F4CBA8A88AC574C6AB20E6E97F53FF25?sequence=4
 22. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *RED02: Redundancies by age, industry and region*. 2021. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/redundancies/datasets/redundanciesbyindustryagesexandremploymentratesred02>

23. Llywodraeth Cymru. Ystadegau Economaidd Allweddol, Chwefror 2021. 2021. Ar gael o: <https://gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2021-02/key-economic-statistics-february-2021-531.pdf>
24. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Furloughing of workers across UK businesses: 23 March 2020 to 5 April 2020*. 2020. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/articles/furloughingofworkersacrossukbusinesses/23march2020to5april2020>
25. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Statistical Bulletin: Coronavirus Job Retention Scheme Official Statistics*. 2020. Ar gael o: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/891249/Coronavirus_Job_Retention_Scheme_Statistics_June_2020.pdf
26. Partneriaeth Sgiliau Prifddinas-Ranbarth Caerdydd. Adroddiad Gwybodaeth am y Farchnad Lafur Covid-19 (1), Mehefin 2020. 2020
27. Partneriaeth Dysgu a Sgiliau Rhanbarthol. Dadansoddiad o Effeithiau COVID-19 ar Dde-orllewin a Chanolbarth Cymru. 2020
28. Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Gogledd Cymru. Mewnwelediad i'r Farchnad Lafur: Gogledd Cymru, Mehefin 2020. 2020
29. Hagendyk, D. a Finnegan, J. *Understanding the potential impact of coronavirus*. Y Sefydliad Dysgu a Gwaith. 2020. Ar gael o: <http://www.learningandwork.wales/wp-content/uploads/2020/04/Understanding-the-potential-impact-of-coronavirus-in-Wales.pdf>
30. Prospect. *What is the Coronavirus Job Retention Scheme (CJRS)?* [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://prospect.org.uk/article/what-is-the-coronavirus-job-retention-scheme-cjrs/>
31. Llywodraeth Cymru. Ystadegau Cynllun Cadw Swyddi Coronafeirws a'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth: hyd at 31 Mai 2020. 2020. <https://llyw.cymru/ystadegau-ar-y-cynllun-cadw-swyddi-coronafeirws-ar-cynllun-cymorth-incwm-hunangyflogaeth>
32. Llywodraeth y DU. *Coronavirus Job Retention Scheme statistics: July 2020*. 2020. Ar gael o: <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-july-2020/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-july-2020#geography--countries-and-regions>
33. Llywodraeth Cymru. Ystadegau ar y Cynllun Cadw Swyddi Coronafeirws a'r Cynllun Cymorth Incwm Hunangyflogaeth: 31 Rhagfyr 2020. 2021. <https://llyw.cymru/ystadegau-ar-y-cynllun-cadw-swyddi-coronafeirws-ar-cynllun-cymorth-incwm-hunangyflogaeth-31-rhagfyr-2020>
34. Joyce, R. a Xu, X. *Sector shutdowns during the coronavirus crisis: which workers are most exposed?* Y Sefydliad Astudiaethau Cyllid. 2020. Ar gael o: <https://www.ifs.org.uk/uploads/BN278-Sector-Shutdowns.pdf>
35. StatsCymru. Gwerth Ychwanegol Crynswth yng Nghymru yn ôl diwydiant. [Ar-lein] 2019. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Business-Economy-and->

- [Labour-Market/Regional-Accounts/Gross-Value-Added-GDP/gvainwales-by-industry](#)
36. Llywodraeth y DU. *Self-Employment Income Support Scheme statistics: June 2020*. 2020. Ar gael o:
<https://www.gov.uk/government/statistics/self-employment-income-support-scheme-statistics-june-2020>
 37. StatsCymru. Cyflogaeth yn y gweithle yn ôl diwydiant ac ardal. [Ar-lein] 2019. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/People-and-Work/Employment/Jobs/Whole-Workforce/workplaceemployment-by-industry-area>
 38. Bas, T. a Sivaprasad, S. *The Impact of the COVID-19 Pandemic Crisis on the Travel and Tourism Sector: UK Evidence*. SSRN. 2020. Ar gael o:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3623404
 39. Llywodraeth Cymru. Croeso i Gymru: Blaenoriaethau i'r economi ymwelwyr 2020 – 2025. 2020. Ar gael o:
<https://llyw.cymru/sites/default/files/publications/2020-01/croeso-i-gymru-blaenoriaethau-ir-economi-ymwelwyr-2020-i-2025.pdf>
 40. Perper, R. a Slotnick, D. *UK airline Flybe declares bankruptcy as coronavirus dooms the already struggling carrier*. [Ar-lein] Business Insider. 2020. Ar gael o: <https://www.businessinsider.com/uk-airline-flybe-declares-bankruptcy-flights-grounded-2020-3?r=US&IR=T>
 41. Vindrola-Padros, C., Andrews, L., Dowrick, A. et al. *Perceptions and experiences of healthcare workers during the COVID-19 pandemic in the UK*. BMJ Open. 2020. Ar gael o:
<https://bmjopen.bmj.com/content/bmjopen/10/11/e040503.full.pdf>
 42. Llywodraeth y DU. *Self-Employment Income Support Scheme statistics: August 2020*. 2020. Ar gael o:
<https://www.gov.uk/government/statistics/self-employment-income-support-scheme-statistics-august-2020>
 43. Centre for Towns. *The effect of the COVID-19 pandemic on our towns and cities*. 2020. Ar gael o:
<https://www.centrefortowns.org/reports/covid-19-and-our-towns/viewdocument/21>
 44. Jones, N. Mynegai Amddifadedd Lluosog Cymru (MALIC) 2019: Adroddiad canlyniadau. Llywodraeth Cymru. 2019. Ar gael o:
<https://llyw.cymru/sites/default/files/statistics-and-research/2019-11/mynegai-amddifadedd-lluosog-cymru-2019-adroddiad-canlyniadau-527.pdf>
 45. Senedd Cymru. Amlygu'r materion: anghydraddoldeb a'r pandemig. 2020. Ar gael o: <https://senedd.wales/laid%20documents/cr-ld13403/cr-ld13403-w.pdf>
 46. StatsCymru. Amcangyfrifon o'r boblogaeth yn ôl awdurdod lleol a blwyddyn. [Ar-lein] 2020. Ar gael o:
<https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Estimates/Local-Authority/populationestimates-by-localauthority-year>

47. Ymddiriedolaeth y Tywysog. *The Prince's Trust Tesco Youth Index 2021*. 2021. Ar gael yn: <https://www.princes-trust.org.uk/about-the-trust/news-views/tesco-youth-index-2021>
48. Resolution Foundation. *All together now? The impacts of the Government's coronavirus income support schemes across the age distribution*. 2020. Ar gael o: <https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/09/All-together-now.pdf>
49. Wilson, T. a Papoutsaki, D. *An Unequal Crisis*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. 2021. Ar gael o: https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/An%20Unequal%20Crisis_The%20impact%20of%20the%20pandemic%20on%20the%20youth%20about%20market.pdf
50. Gadael, C., Eastaugh, A. a Kane, M. *Generation COVID-19: Building the case to protect young people's future health*. Y Sefydliad Iechyd. 2020. Ar gael o: <https://www.health.org.uk/sites/default/files/2020-08/Generation%20COVID-19.pdf>
51. Williams, M., Cockett, J., Boustati, A. et al. *The impacts of the coronavirus crisis on the labour market*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. 2020. Ar gael o: https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/Impacts%20o%20coronaviruss%20crisis%20on%20labour%20market_0.pdf
52. Young Minds. *Coronavirus: Impact on young people with mental health needs Survey 3: Autumn 2020 - return to school*. 2020. Ar gael o: <https://youngminds.org.uk/media/4119/youngminds-survey-with-young-people-returning-to-school-coronavirus-report-autumn-report.pdf>
53. Millar, R., Quinn, N. a Cameron, J. *Impacts of lockdown on the mental health and wellbeing of children and young people*. Y Sefydliad Iechyd Meddwl. 2020. Ar gael o: <https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/MHF%20Scotland%20Impacts%20of%20Lockdown.pdf>
54. Llywodraeth Cymru. *Coronafeirws a chyflogaeth: dadansoddiad ar nodweddion gwarchodedig*. 2020. Ar gael o: <https://llyw.cymru/coronafeirws-a-chyflogaeth-dadansoddiad-ar-nodweddion-gwarchodedig-html>
55. Llywodraeth y DU. *Coronavirus Job Retention Scheme statistics: December 2020*. 2020. Ar gael o: <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-december-2020#employments-furloughed-over-time-by-country-and-region>
56. Gardiner, L., Gustafsson, M., Brewer, M. et al. *Intergenerational Audit 2020*. Resolution Foundation. 2020. Ar gael o: <https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/10/Intergenerational-audit-2020.pdf>
57. Centre for Ageing Better. *A mid-life employment crisis: How COVID-19 will affect the job prospects of older workers*. 2020. Ar gael o:

- <https://learningandwork.org.uk/wp-content/uploads/2020/08/A-mid-life-employment-crisis.pdf>
58. StatsCymru. Amcangyfrifon poblogaeth lefel genedlaethol fesul blwyddyn, oed a gwlad y DU. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Estimates/nationallevelpopulationestimates-by-year-age-ukcountry>
 59. Llywodraeth Cymru. Prentisiaid a roddwyd ar ffyrlo neu a ddiswyddwyd yn ystod pandemig coronafeirws (COVID-19): hyd at 27 Tachwedd 2020. 2020. Ar gael o: <https://llyw.cymru/prentisiaid-roddeyd-ar-ffyrlo-neu-ddiswyddwyd-yn-ystod-pandemig-coronafeirws-covid-19-hyd-27-tachwedd-2020>
 60. Llywodraeth Cymru. Prentisiaid a roddwyd ar ffyrlo neu a ddiswyddwyd yn ystod pandemig coronafeirws (COVID-19): hyd at 24 Gorffennaf 2020. 2020. Ar gael o: <https://llyw.cymru/prentisiaid-roddeyd-ar-ffyrlo-neu-ddiswyddwyd-yn-ystod-pandemig-coronafeirws-covid-19-hyd-24>
 61. Llywodraeth Cymru. Prentisiaid a roddwyd ar ffyrlo neu a ddiswyddwyd yn ystod pandemig coronafeirws (COVID-19): hyd at 26 Chwefror 2021. 2021. Ar gael o: <https://llyw.cymru/prentisiaid-roddeyd-ar-ffyrlo-neu-ddiswyddwyd-yn-ystod-pandemig-coronafeirws-covid-19-hyd-26-chwefror-2021>
 62. Women's Budget Group. *Crises Collide: Women and Covid-19*. 2020. Ar gael o: <https://wbg.org.uk/wp-content/uploads/2020/04/FINAL.pdf>
 63. Pregnant Then Screwed. *The true scale of the crisis facing working mums*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://pregnantthenscrewed.com/the-covid-crisis-effect-on-working-mums/>
 64. Llywodraeth y DU. *Coronavirus Job Retention Scheme statistics: February 2021*. 2021. Ar gael o: <https://www.gov.uk/government/statistics/coronavirus-job-retention-scheme-statistics-february-2021>
 65. StatsCymru. Amcanestyniadau aelwydydd yn ôl math o aelwyd a blwyddyn. [Ar-lein] 2019. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Housing/Households/Projections/National/2014-Based/householdprojections-by-householdtype-year>
 66. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Families and households in the UK*. 2019. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/birthsdeathsandmarriages/families/bulletins/familiesandhouseholds/2019#london-had-the-highest-proportion-of-lone-parent-families-in-the-uk-in-2019>
 67. Clery, E., Dewar, L., a Papoutsaki, D. *Caring without sharing: Single parents' journey through the Covid-19 crisis*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. 2020. Ar gael o: <https://www.employment-studies.co.uk/resource/caring-without-sharing>
 68. Blundell, R., Costa Dias, M., Joyce, R. et al. *COVID-19 and Inequalities*. Fiscal Studies: The Journal of Applied Public Economics, 41(2): 291-

319. 2020. Ar gael o:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1475-5890.12232>
69. Brewer, M. a Patrick, R. *Pandemic Pressures: Why families on a low income are spending more during Covid-19*. Resolution Foundation. 2021. Ar gael o:
<https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2021/01/Pandemic-pressures.pdf>
 70. Llyfrgell Tŷ'r Cyffredin. *Poverty in the UK: statistics*. 2020. Ar gael yn:
<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/sn07096/>
 71. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Comparison of furloughed jobs data: May to July 2020*. 2020. Ar gael o: Comparison of furloughed jobs data - Office for National Statistics (ons.gov.uk)
 72. StatsCymru. Ethnigrwydd yn ôl ardal a grŵp ethnig. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Equality-and-Diversity/Ethnicity/ethnicity-by-year-ethnicgroup>
 73. Platt, L a Warwick, R. *COVID-19 and Ethnic Inequalities in England and Wales*. 2020. Fiscal Studies, Journal of Applied Public Economics, 41(2): 259-289 [Ar-lein]. Ar gael o:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1475-5890.12228>
 74. Anabledd Dysgu Cymru. Ymateb i'r Ymgynghoriad: Ymchwiliad i COVID-19 a'i effaith ar faterion sy'n ymwneud â chylch gwaith y Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau. 2020. Ar gael o:
<https://www.ldw.org.uk/wp-content/uploads/2020/07/Inquiry-Equalities-LDW.pdf>
 75. Emerson, E., Stancliffe, R., Hatton, C. et al. *The impact of disability on employment and financial security following the outbreak of the 2020 COVID-19 pandemic in the UK*. [Cyhoeddwyd ar-lein cyn argraffu 12 Ionawr 2021]. 2021. Journal of Public Health. Ar gael o:
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7928747/>
 76. Llywodraeth Cymru. Coronafeirws (COVID-19) a'r effaith ar bobl anabl. 2021. Ar gael o: <https://llyw.cymru/coronafeirws-covid-19-ar-effaith-ar-bobl-anabl-html>
 77. Llywodraeth Cymru. Llesiant Cymru: 2020. 2020. Ar gael o:
<https://llyw.cymru/sites/default/files/pdf-versions/2021/1/3/1610566581/llesiant-cymru-2020.pdf>
 78. Gardiner, L. a Slaughter, H. *The effects of the coronavirus crisis on workers*. Resolution Foundation. 2020. Ar gael o:
<https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/05/The-effect-of-the-coronavirus-crisis-on-workers.pdf>
 79. Y Sefydliad Astudiaethau Cyllid. *Living standards, poverty and inequality in the UK: 2020*. 2020. Ar gael o:
<https://www.ifs.org.uk/uploads/R170-Living-standards-poverty-and-inequality-in-the-UK-2019-2020%20.pdf>
 80. BBC. *Universal Credit: Extend £20 benefit top-up for a year, say MPs*. [Ar-lein] 2021. Ar gael yn: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-politics-55989791>

81. Y Grŵp Gweithredu ar Dlodi Plant. *Poverty in the pandemic*. 2020. Ar gael o: <https://cpag.org.uk/sites/default/files/files/policypost/Poverty-in-the-pandemic.pdf>
82. Y Sefydliad Siartredig Personél a Datblygu. *Atypical working: a guide to successfully implementing atypical work in your organisation*. 2019. Ar gael o: https://www.cipd.co.uk/Images/7904-atypical-working-guide-web_tcm18-61555.pdf
83. Work Rights Centre. *What is precarious work?* [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://www.workrightscentre.org/what-is-precarious-work>
84. TUC. *Insecure Work: Why the new PM must put decent work at the top of his to-do list*. [Ar-lein] 2019. Ar gael o: <https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/Insecure%20Work%20Report.pdf>
85. Gustafsson, M. *Young workers in the coronavirus crisis*. Resolution Foundation. 2020. Ar gael o: <https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/05/Young-workers-in-the-coronavirus-crisis.pdf>
86. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. EMP17: *People in employment on zero hours contracts*. 2021. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/datasets/emp17peopleinemploymentonzerohourscontracts>
87. Gray, B., Kyle, R., Song, J. et al. *Characteristics of those most vulnerable to employment changes during the COVID-19 pandemic: a nationally representative cross-sectional study in Wales*. [Rhagargraffiad] 2021. Cyn-gyhoeddiad ar gael o: <https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.11.03.20225144v2>
88. Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllideb. *Coronavirus Analysis*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://obr.uk/coronavirus-analysis/>
89. Johnson, C., Price, J. a Tilley, H. *Goblygiadau pontio o'r Undeb Ewropeaidd i sectorau allweddol o economi Cymru*. Canolfan Polisi Cyhoeddus Cymru. 2020. Ar gael o: <https://www.wcpp.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/Goblygiadau-pontio-o%E2%80%99r-Undeb-Ewropeaidd-i-sectorau-allweddol-o-economi-Cymru.pdf>
90. Holton, K. *Factbox: The Brexit impact so far - paperwork, process and higher prices*. Reuters. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://www.reuters.com/article/us-britain-eu-factbox-idUSKBN29W1OJ>
91. Orlando, C. *New Year insights and the elephant in the room: the youth employment crisis, deregulation, and low-quality work*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://www.employment-studies.co.uk/news/new-year-insights-and-elephant-room-youth-employment-crisis-deregulation-and-low-quality-work>
92. Petchey, L., Green, L., Edmonds, N. et al. *Goblygiadau Brexit i Iechyd y Cyhoedd yng Nghymru: Ymagwedd Asesu Effaith ar Iechyd*. Iechyd Cyhoeddus Cymru. 2019. Ar gael o: http://www.wales.nhs.uk/sitesplus/documents/888/PHW_Implications_of_Brexit_ExecSum_Wel.pdf

93. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Labour in the agriculture industry, UK: February 2018*. [Ar-lein] 2018. Ar gael o: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/articles/labourintheagricultureindustry/2018-02-06>
94. BBC. *Covid: NHS Wales hospital waiting list hits record 538,861*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://www.bbc.co.uk/news/uk-wales-56111743>
95. Cymdeithas Feddygol Prydain. *Pressure points in the NHS*. [Ar-lein] 2021. Ar gael yn: <https://www.bma.org.uk/advice-and-support/nhs-delivery-and-workforce/pressures/pressure-points-in-the-nhs>
96. Plant yng Nghymru. *COVID-19 and the impact on low income and disadvantaged families*. 2020. Ar gael o: <https://www.childreninwales.org.uk/news/news-archive/new-report-launched-covid-19-impact-low-income-disadvantaged-families/>
97. Johnson, P. *A bad time to graduate*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyllid. 2020. Ar gael o: <https://www.ifs.org.uk/publications/14816>
98. Henahan, K. *Class of 2020: Education leavers in the current crisis*. Resolution Foundation. 2020. Ar gael o: <https://www.resolutionfoundation.org/app/uploads/2020/05/Class-of-2020.pdf>
99. Bell, B., Codreanu, M. a Machin, S. *What can previous recessions tell us about the Covid-19 downturn?* Y Ganolfan ar gyfer Perfformiad Economaidd. 2020. Ar gael o: <https://cep.lse.ac.uk/pubs/download/cepcovid-19-007.pdf>
100. Legatum Institute. *Government benefit changes protecting 700,000 people from poverty during Covid crisis*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://li.com/news/government-benefit-changes-protecting-700000-people-from-poverty-during-covid-crisis/>
101. Joseph Rowntree Foundation. *UK Poverty 2020/21 Report*. 2020. Ar gael o: <https://www.jrf.org.uk/report/uk-poverty-2020-21>
102. Joseph Rowntree Foundation. *Wales faces a rising tide of poverty after coronavirus*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://www.jrf.org.uk/press/wales-faces-rising-tide-poverty-after-coronavirus>
103. Wilson, T. a Buzzeo, J. *Laid low: The impacts of the Covid-19 crisis on low-paid and insecure workers*. Y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth. 2020. Ar gael o: <https://www.employment-studies.co.uk/system/files/resources/files/The%20impacts%20of%20Covid-19%20on%20the%20low%20paid.pdf>
104. Y Sefydliad Dysgu a Gwaith. *Unleashing talent: Levelling up opportunity for young people, Youth Commission Final Report*. 2020. Ar gael o: <https://www.learningandwork.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/Youth-Commission-report-6-Unleashing-talent.pdf>
105. Llywodraeth y DU. *Flexible furlough scheme starts today*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://www.gov.uk/government/news/flexible-furlough-scheme-starts-today>

106. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *LFS: ILO redundancy level (thousands): UK: All: SA*. [Ar-lein] 2021. Ar gael o:
<https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/redundancies/timeseries/beao/lms>
107. Gohebiaeth bersonol â Cook, J. o adran Ystadegau Cymdeithasol y Swyddfa Ystadegau Gwladol. E-bost a anfonwyd at: Cathrine Winding. 8 Ebrill 2021.
108. Y Swyddfa Cyfrifoldeb Cyllideb. *Economic and fiscal outlook – March 2021*. 2021. Ar gael o: <https://obr.uk/efo/economic-and-fiscal-outlook-march-2021/>
109. BBC. *Budget 2021: Key points at-a-glance*. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-56266773>
110. Inews. *Life will not return to normal in 2021 despite vaccine roll-out, warns Welsh First Minister Mark Drakeford*. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://inews.co.uk/news/politics/life-will-not-return-to-normal-in-2021-despite-vaccine-roll-out-warns-welsh-first-minister-mark-drakeford-908197>
111. Llywodraeth Cymru. *Tlodi Incwm Cymharol*. [Ar-lein] 2021. Ar gael o: <https://llyw.cymru/tlodi-incwm-cymharol>
112. StatsCymru. *Diweithdra ILO*. [Ar-lein] 2020. Ar gael o: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Business-Economy-and-Labour-Market/People-and-Work/Unemployment/ILO-Unemployment>
113. Y Swyddfa Ystadegau Gwladol. *Economic Inactivity*. [Ar-lein] 2021. Ar gael o:
<https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peoplenotinwork/economicinactivity>

11 Atodiad Technegol

11.1 Dull gweithredu

Defnyddiwyd dull systematig i nodi cyhoeddiadau perthnasol. Yn gyntaf, cynhaliwyd chwiliad helaeth o lenyddiaeth lwyd o ddechrau mis Ionawr 2021 i wythnos gyntaf mis Chwefror 2021. Nodwyd ffynonellau drwy arbenigwyr pwnc yn Iechyd Cyhoeddus Cymru, adroddiadau Llywodraeth Cymru a'r trydydd sector, chwiliadau Google a Google Scholar, ac awgrymwyd rhai adroddiadau yng ngweithdy'r trydydd sector, a gynhaliwyd ar gyfer Prosiect Dau (Mewnwelediadau Poblogaeth). Ymgynghorwyd â Gwasanaethau Tystiolaeth Iechyd Cyhoeddus Cymru ar y dull gorau o chwilio'n gyflym am erthyglau perthnasol. Roedd y ffynonellau a'r wybodaeth a nodwyd yn cynnwys adroddiadau gan Lywodraeth Cymru, Data Cymru, SYG ac Iechyd Cyhoeddus Cymru. Roedd hefyd yn cynnwys adroddiadau a chyhoeddiadau gan sefydliadau ac elusennau ag enw da (gweler yr adran nesaf). Roedd termau chwilio yn cynnwys: COVID-19, cyflogaeth, newidiadau cyflogaeth, effaith ar y farchnad lafur, economi, y DU, Cymru. Nodwyd chwe deg pump o adroddiadau.

Yn dilyn hynny, cynhaliwyd chwiliad o lenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a llenyddiaeth cyn ei chyhoeddi. Nodwyd hyn drwy Google Scholar, Gwasanaethau Llyfrgell GIG Cymru a chronfeydd data cyfnodolion a nodwyd nifer o gylchgronau a ffynonellau iechyd cyhoeddus, meddygol ac economaidd (gweler yr adran nesaf). Roedd termau chwilio yn cynnwys: COVID-19, cyflogaeth, newidiadau cyflogaeth, effaith ar y farchnad lafur, economi, y DU, Cymru. Prin iawn oedd y llenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a'r llenyddiaeth cyn ei chyhoeddi a gynhyrchwyd gan y chwiliad, ond fe nodwyd 14 o erthyglau. At hynny, os nodwyd Cymru'n benodol yn y chwiliad yn hytrach na'r DU gyfan, dim ond un erthygl cyn ei chyhoeddi gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a gafwyd yn y chwiliad. Gall hyn fod oherwydd natur amlwg y pandemig yn ogystal â'r broses hir o adolygu gan gymheiriaid y mae erthyglau cyfnodolion yn mynd drwyddi cyn cael eu cyhoeddi.

Cafodd yr holl lenyddiaeth a nodwyd ei sgrinio am berthnasedd ac ar gyfer y llenyddiaeth lwyd a nodwyd cynhaliwyd asesiad ansawdd (gweler adran 'Asesu ansawdd llenyddiaeth lwyd'). Roedd y rhestr derfynol o ffynonellau yn cynnwys 110 o ffynonellau ynghyd â thair ffynhonnell ychwanegol a nodwyd ar gyfer diffiniadau.

11.2 Ffynonellau

Ymhlith y ffynonellau roedd cymysgedd o adroddiadau swyddogol o wefannau'r Llywodraeth, bwletinâu ystadegol gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol, papurau briffio gan sefydliadau'r trydydd sector, papurau trafod

ac erthyglau o gylchgronau ar-lein, ac adroddiadau gan felinau trafod a sefydliadau ymchwil (Gweler Tabl 1).

Tabl 1: Ffynonellau ar gyfer llenyddiaeth lwyd, llenyddiaeth cyn ei chyhoeddi a llenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid

Llenyddiaeth lwyd
• Bevan Foundation • Y Ganolfan ar gyfer Perfformiad Economaidd • Plant yng Nghymru • Y Grŵp Gweithredu ar Dlodi Plant • Data Cymru • Llyfrgell Tŷ'r Cyffredin • y Sefydliad Astudiaethau Cyflogaeth • y Sefydliad Astudiaethau Cyllid • y Sefydliad Tegwch Iechyd • Iriss • Joseph Rowntree Foundation • y Sefydliad Dysgu a Gwaith • Anabledd Dysgu Cymru • McKinsey & Company • Y Sefydliad Iechyd Meddwl • Nuffield Foundation • Y Swyddfa Ystadegau Gwladol • Elusen 'Pregnant Then Screwed' • PwC • Resolution Foundation • Runnymede Trust • Ystadegau Cymru • Y Sefydliad Iechyd • Young Minds • Llywodraeth y DU • Senedd y DU • Dadansoddi Cyllid Cymru • Partneriaeth Sgiliau Rhanbarthol Cymru • Women's Budget Group • Llywodraeth Cymru • Senedd Cymru
Cronfeydd data a adolygwyd gan gymheiriaid / cyn eu cyhoeddi
• EvidenceAid • medRxiv • Cronfa ddata LOVE • Y Ganolfan Genedlaethol ar gyfer Gwybodaeth Biotechnoleg (NCBI) • Cronfa Ddata Ovid Journals • Research Square

• ScienceDirect
Cyfnodolion a adolygwyd gan gymheiriaid / cyn eu cyhoeddi
• Acta Orthopaedica • British Medical Journal • European Labour Law Journal • Fiscal Studies Journal • Global Social Welfare • IZA Discussion Papers • Journal of Public Health • Oxford Review of Economic Policy • Yr Is-adran Ymchwil a Gwerthuso (Iechyd Cyhoeddus Cymru) • Research in Social Stratification and Mobility • SSM - Population Health

11.3 Meini prawf cynnwys / hepgor

Wrth chwilio am lenyddiaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a llenyddiaeth cyn ei chyhoeddi, dim ond llenyddiaeth gyda'r geiriau 'cyflogaeth'ⁱⁱ, 'marchnad lafur' a'r 'DU' neu 'Cymru' yn y teitl neu'r crynodeb a ddewiswyd ac a gynhwyswyd. Hefyd, dim ond erthyglau a gyhoeddwyd rhwng 1 Mawrth 2020 a 1 Mawrth 2021 a gafodd eu cynnwys.

Cynhwyswyd poblogaethau oedran gweithio, rhywedd, ethnigrwydd, sectorau cyflogaeth a diwydiannau yn y meini prawf, gan gynnwys hunangyflogaeth. Cafodd effeithiau gweithio gartref eu hepgor o'r prosiect hwn. Roedd y ffynonellau'n cynnwys data o Gymru yn ogystal ag o wledydd eraill y DU ond nid adroddiadau o wledydd eraill ac adroddiadau ac astudiaethau cymharol.

Mae Tabl 2 yn dangos y meini prawf cynnwys / hepgor a ddefnyddiwyd i nodi cyhoeddiadau perthnasol.

Tabl 2: Meini prawf cynnwys / hepgor

	Cynnwys	Hepgor
Poblogaeth	• Ffocws ar bobl ifanc (18-24 oed) • Menywod sy'n brif ofalwyr i blant • Rhieni â phlant ifanc • Poblogaeth gyffredinol o oedran gweithio	
Effeithiau	• Newid mewn incwm • Newid mewn oriau gwaith	• Gweithio gartref • Effeithiau iechyd, tegwch iechyd a lles

ⁱⁱ Soniwyd am ddiweithdra yn rhan o gyflogaeth.

	• Newid mewn trefniadau cytundebol eraill • Lefelau diweithdra • Nifer y bobl sy'n hawlio budd-dal • Lefelau swyddi gwag • Sectorau'n cau drwy gyfyngiadau • Lefelau tlodi • Nifer sy'n manteisio ar gynlluniau'r llywodraeth (e.e. Cynllun Cadw Swyddi) • Effeithiau economaidd i unigolion neu aelwydydd, gan gynnwys plant dibynnol, a briodolir i newidiadau cyflogaethⁱⁱⁱ	
Cymaryddion	• Dim cymhariaeth • Adroddiadau sy'n cymharu newidiadau cyflogaeth C-19 â dirwasgiadau / dirywiad economaidd blaenorol	
Cynllun astudiaeth	• Llenyddiaeth lwyd gan gynnwys ymchwil ansoddol • Prif ffynonellau a adolygwyd gan gymheiriaid / ffynonellau cyn cyhoeddi	
Cyfnod amser	• Adroddiadau ar ôl dechrau pandemig COVID-19 (Mawrth 2020)	
Safleoedd	• Pob sector cyflogaeth gan gynnwys hunangyflogaeth	
Gwlad	• Canolbwyntir ar lenyddiaeth sy'n edrych ar boblogaeth Cymru	• Llenyddiaeth yn edrych ar effeithiau

ⁱⁱⁱ Gallai'r rhain gynnwys tlodi tanwydd, ansicrwydd bwyd, ansicrwydd ynghylch tai.

	ond gall hefyd gynnwys adroddiadau ar effeithiau ar Ogledd Iwerddon, yr Alban a Lloegr neu'r DU gyfan	mewn gwledydd y tu allan i'r DU
Iaith	Canlyniadau cyhoeddedig ar gael yn Gymraeg neu yn Saesneg	

11.4 Asesiad ansawdd o lenyddiaeth lwyd

Cynhaliwyd asesiad ansawdd o'r ffynonellau gan ddefnyddio fersiwn ddiwygiedig o restr wirio AACODS²¹. Roedd y meini prawf asesu ansawdd yn cynnwys awdurdod, cywirdeb, cwmpas, gwrthrychedd a dyddiad yn ogystal ag arwyddocâd at ddibenion y prosiect hwn. Cyfeiria'r awdurdod at p'un a oedd yr awdur yn hawdd ei adnabod ai peidio ac a yw'n ffynhonnell ddibynadwy/ yn arbenigwr pwnc. Mae cywirdeb yn cyfeirio at p'un a yw'r ffynhonnell wedi'i hadolygu neu ei golygu gan gymheiriaid ac a yw'n defnyddio ac yn dadansoddi data eilaidd yn gywir. Mae cwmpas yn cyfeirio at p'un a yw terfynau wedi'u nodi ac a yw methodoleg wedi'i nodi'n glir. Cyfeiria gwrthrychedd at p'un a yw'r ffynhonnell yn rhoi barn ddiduedd neu a oes rhagfarnau posibl heb eu cydnabod. Mae'r dyddiad yn cyfeirio at p'un a oes dyddiad wedi'i nodi'n glir yn y ffynhonnell ac a yw amserlen y ffynhonnell yn berthnasol at ddibenion y prosiect hwn. Aseswyd pob ffynhonnell yn erbyn y meini prawf hyn ac, yn dilyn hynny, barnwyd eu bod yn werthfawr ac yn berthnasol at ddibenion y prosiect hwn ai peidio. Cofnodwyd yr asesiad ansawdd mewn taenlen Excel gan yr awdur cyntaf (CW). Aseswyd sampl ar hap o 10% o'r cyhoeddiadau a nodwyd gan yr ail awdur (CHE). Lle'r oedd dargyfeirio yn yr asesiad Sicrhau Ansawdd, nodwyd a thrafodwyd hyn.

11.5 Cyfyngiadau

Nodwyd adroddiadau perthnasol a llenyddiaeth gyhoeddedig ar gyfer y gwaith hwn rhwng dechrau mis Ionawr 2021 a dechrau mis Chwefror 2021. Er mai adolygiad systematig o lenyddiaeth lwyd gyhoeddedig oedd hwn, nid yw'n honni ei fod yn hollgynhwysol. Oherwydd cyfyngiadau amser, nid oedd yr adolygiad llenyddiaeth o dystiolaeth a adolygwyd gan gymheiriaid a'r dystiolaeth cyn ei chyhoeddi yn helaeth ychwaith.

Wrth gwmpasu'r gwaith, y bwriad gwreiddiol oedd asesu'r effeithiau yn ôl maint a pharhad. O ddarllen y llenyddiaeth lwyd a nodwyd i ddechrau, canfuwyd nad oedd effeithiau'n cael eu disgrifio mewn ffordd safonedig ac, ar gyfer rhai effeithiau, fod y cyfnod yn ansicr.

11.6 Rhestr termau

- Gwaith da, teg: At ddibenion y prosiect hwn, diffinnir gwaith da, teg fel gwaith sy'n darparu: cyflog digonol, diogelwch swydd, amgylchedd gwaith diogel, amgylchedd cymdeithasol / seicolegol cefnogol, cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith a hawliau gweithwyr.
- Tlodi Incwm Cymharol: "Rydym yn diffinio bod person yn byw mewn tlodi incwm cymharol os yw'n byw mewn aelwyd lle mae cyfanswm incwm yr aelwyd o bob ffynhonnell yn llai na 60 y cant o incwm cyfartalog aelwydydd y DU" (Llywodraeth Cymru)¹¹¹
- ILO: y Sefydliad Llafur Rhyngwladol. Diweithdra ILO yw'r "prif fesur diweithdra. Mae'n cynnwys y rhai sy'n ddi-waith ac eisiau swydd, sydd wedi mynd ati i chwilio am waith yn ystod y 4 wythnos ddiwethaf ac sydd ar gael i ddechrau gweithio yn ystod y pythefnos nesaf; yn ogystal â'r rhai sy'n ddi-waith, sydd wedi dod o hyd i swydd ac sy'n aros i ddechrau yn ystod y pythefnos nesaf, ac mae'n fesur mwy cwmpasog o ddiweithdra na nifer y bobl sy'n hawlio budd-dal diweithdra" (StatsCymru)¹¹²
- Anweithgar: Pobl economaidd anweithgar yw pobl nad ydynt mewn cyflogaeth nad ydynt wedi bod yn chwilio am waith o fewn y 4 wythnos ddiwethaf a/neu nad ydynt yn gallu dechrau gweithio o fewn y pythefnos nesaf (SYG)¹¹³

12 Atodiad Technegol 2 – Tablau

Tabl 3: Ystadegau'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws, Mai-Mehefin 2020, Cymru

Sector	Cyflogaethau ar ffyrlo	Cyflogaeth gymwys	Cyfradd hawlio
Gwasanaethau llety a bwyd	74,500	95,200	78%
Amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota	1,400	6,400	22%
Y celfyddydau, adloniant, hamdden a gwasanaethau eraill	20,900	27,100	77%
Gwasanaethau gweinyddu a chymorth busnes	33,000	98,400	34%
Adeiladu	35,700	57,800	62%
Cyflogwyr domestig	200	6,600	3%
Addysg	12,900	177,400	7%
Cynhyrchu ynni	1,300	8,300	15%
Gweithgareddau ariannol ac yswiriant	2,700	36,900	7%
Iechyd	18,700	209,000	9%
Gwybodaeth a chyfathrebu	6,500	34,300	19%
Gweithgynhyrchu	55,200	130,200	42%
Mwyngloddio, chwarela a chyfleustodau	700	2,200	34%
Proffesiynol, gwyddonol a thechnegol	21,400	62,000	35%
Eiddo	6,100	16,300	38%
Gweinyddu cyhoeddus ac amddiffyn	500	73,900	1%
Undebau llafur, crefyddol, gwleidyddol ac atgyweirio	12,500	22,900	55%
Cludiant a storio (gan gynnwys y post)	14,500	47,200	31%
Arall	2,700	5,400	51%
Gwastraff ac ailgylchu	2,200	10,100	22%
Cyfanwerthu a manwerthu; atgyweirio cerbydau modur	76,900	184,300	42%

Ffynhonnell: data gan CThEM. Ystadegau'r Cynllun Cadw Swyddi dros gyfnod y Coronafeirws: Awst 2020. 2020

Tabl 4: Ystadegau'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth hyd 31 Gorffennaf 2020, Cymru

Sector	Poblogaeth gymwys o bosib	Hawliau lan at 31/7/20	Cyfradd hawlio
Gwasanaethau llety a bwyd	5,700	4,500	79%
Gweithgareddau gweinyddu a chymorth busnes	8,800	6,500	74%
Amaethyddiaeth, coedwigaeth a physgota	13,000	8,900	69%
Y celfyddydau, adloniant a hamdden	4,000	3,100	79%
Adeiladu	41,200	34,900	85%
Addysg	3,900	3,200	83%
Gweithgareddau ariannol ac yswiriant	900	700	80%
Gweithgareddau iechyd dynol a gwaith cymdeithasol	5,800	3,800	66%
Gwybodaeth a chyfathrebu	1,300	900	71%
Gweithgynhyrchu	3,300	2,600	79%
Gweithgareddau gwasanaeth eraill	9,300	8,100	87%
Proffesiynol, gwyddonol a thechnegol	6,000	4,400	72%
Gweinyddu cyhoeddus ac amddiffyn; Nawdd cymdeithasol gorfodol	200	100	71%
Gweithgareddau eiddo tiriog	600	400	70%
Cludiant a storio	7,400	5,900	80%
Cyfanwerthu a'r fasnach fanwerthu; atgyweirio cerbydau modur a beiciau modur	9,500	7,300	77%
Arall	19,400	14,600	75%

Ffynhonnell: data gan CThEM. Ystadegau'r Cynllun Cymhorthdal Incwm Hunangyflogaeth: Awst 2020. 2020